

Platsens betydelse

De kulturella och kreativa
branschernas roll för regional
utveckling i Västra Götaland

Platsens betydelse

De kulturella och kreativa branschernas roll
för regional utveckling i Västra Götaland

Rapporten är framtagen av Nätverkstan
på uppdrag av Västra Götalandsregionen.

Jesper Eng och David Karlsson, 2025.

Stort tack till alla intervjupersoner som
har bidragit med sin tid och kunskap!

GRAFISK FORM Jenny Skånberg

FOTO Maja Kristin Nylander

06	INLEDNING
06	1. KULTURELLA BRANSCHERS BIDRAG TILL EN HÅLLBAR OMSTÄLLNING
	Kommunikation Platsers attraktivitet och lokal kompetensförsörjning Systemförståelse och utforskande metodutveckling Sociala innovationer Förändrade konsumtionsmönster
12	2. ENTREPRENÖRSKAP & INNOVATION
	Konstnärer är entreprenörer Skarpare verktyg
21	3. SPECIALISERING
	Tre specialiseringar: Film och tv Mode och textil Dataspel
	Nya möjliga specialiseringar: Byggnadskultur och cirkulär ekonomi AI, medier och demokrati
33	4. PLATSUTVECKLING
40	AVSLUTNING
42	EXKURS: REGIONAL UTVECKLING, METODUTVECKLING OCH LÄRANDE- PROCESSER
	Västra Götalands kulturella branscher En politik för kulturella och kreativa branscher Vilka är de kulturella och kreativa branscherna? Styrning genom samverkan Två utvecklingslogiker Systemperspektiv och lärande organisationer
50	REFERENSER
	Litteratur Övriga källor Intervjuade personer

VANDRAREN

Tycker du att livet är som en vandring?

KARL-ERIK

Ja det skulle man nog kunna säga.

Ja.

Eller rättare sagt, det är tiden som vandrar förbi en.

Det går så fort.

paus

Det är sjätte juni, sen öppnar vi dagen etter det.

Sen går det en vecka, sen är det midsommar.

Sen går det en vecka, sen är det bluesfesten.

Sen går det en vecka, sen är det bokdagar.

Sen går det en vecka, så är det dags att stänga.

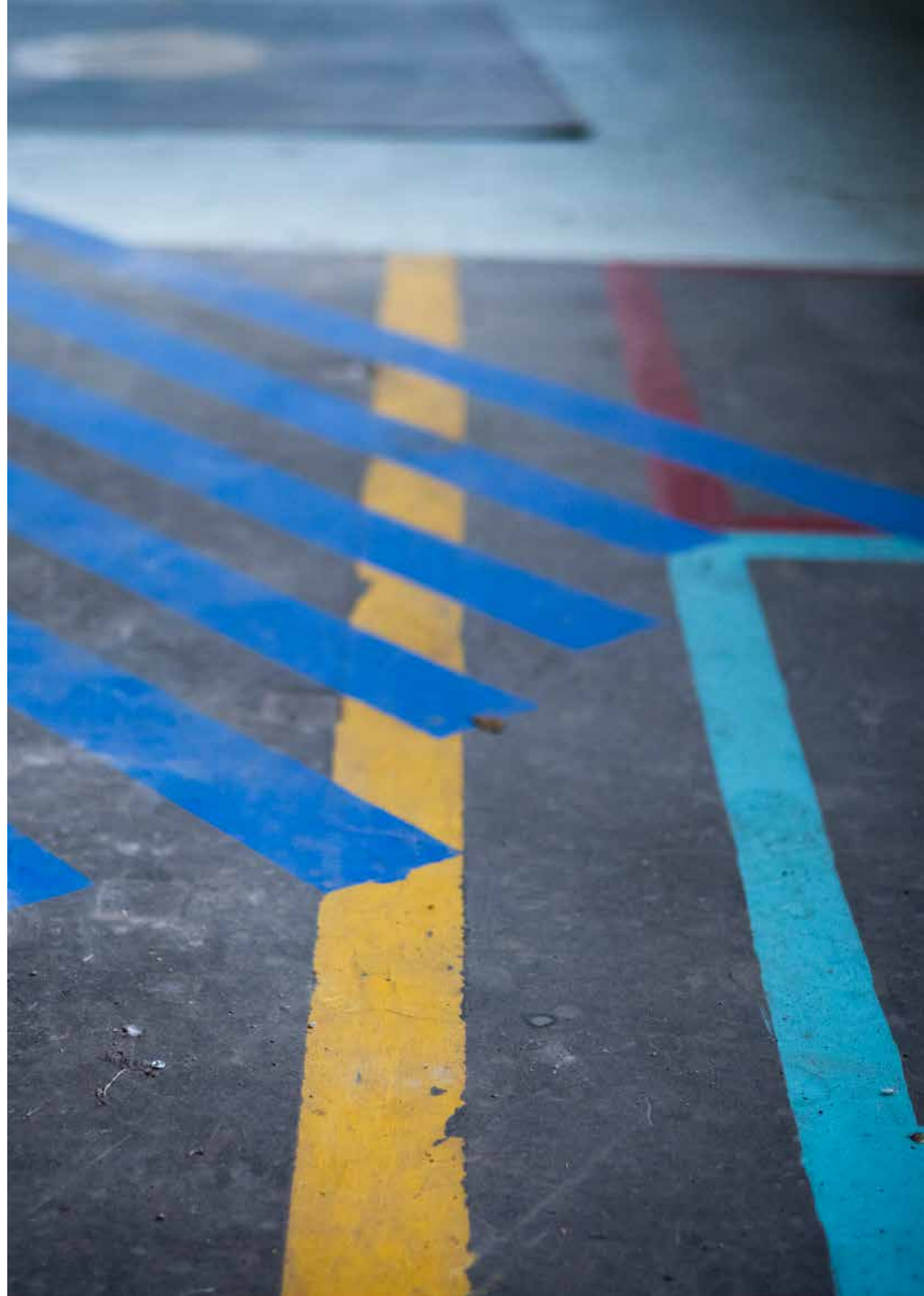
Så känns det.

Men då har det gått nästan tre månader.

Ja, två och en halv i alla fall.

Marit Kapla E45 - ett vandringsdrama (2024)

utdrag ur scen 21, Åmåls hembygdsmuseum

Inledning

En icke oväsentlig del av Västra Götalands näringsliv består av vad som kallas kulturella och kreativa branscher (KKB). Dessa branscher växer och de bidrar på olika sätt till Västra Götalands utveckling. Deras bidrag till regionens utveckling är direkt, i form av ekonomisk utveckling och arbetstillfällen, men framför allt indirekt, i form av värden och resurser till nytta för andra delar av samhället, bortom kulturlivet. Det är därför, vilket är en av denna rapports slutsatser, som en politik för KKB blir framgångsrik först när den möter en politik för regional utveckling. De kulturella och kreativa branscherna är till exempel, som vi ska se, på flera sätt viktiga för den gröna omställningen. Men vad är detta egentligen för branscher och företag?

De allra flesta företagen inom KKB är små. De arbetar ofta i nätverk. Många av dessa företag är innovativa och bidrar alltså till samhällsutvecklingen på flera sätt: ekonomiskt, socialt och kulturellt. Men eftersom de är små och verkar i många olika sammanhang kan de vara svåra att få syn på. De gör att deras betydelse ibland underskattas.

I hela Sverige finns omkring 140 000 företag, mer än tiondel av alla Sveriges företag, i de kulturella och kreativa branscherna. Enligt den senaste mätningen från 2025 omsatte de kulturella och kreativa branscherna 650 miljarder kronor och sysselsatte cirka 250 000 personer.¹ Branschernas tillväxt, mätt i ökning av deras samlade förädlingsvärde, var 11 procent mellan 2010 och 2017.² Sommaren 2022 presenterades en statlig utredning om området, *Kreativa Sverige!*, och sedan våren 2024 finns även en nationell "Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher".

Inom EU finns en stark betoning av KKB:s bidrag till innovation och omställning. Ambitiösa program som EIT Culture & Creativity och New European Bauhaus syftar till att ta vara på dessa branschers bidrag till detta. Inom dessa program finns en stark tilltro till KKB:s bidrag till andra samhällsområden och processer än enbart de konstnärliga och kulturella, bidrag som man följaktligen vill utnyttja.

De kulturella och kreativa branscherna är viktiga även i Västra Götaland. År 2023 fanns det 22 400 KKB-företag

i regionen, 80 procent av dessa var soloföretag. Den sammanlagda sysselsättningen inom KKB i Västra Götaland var 20 100 personer år 2022 (vilket kan jämföras med till exempel Västra Götalands största privata arbetsgivare, Volvo Cars, som har närmare 16 000 anställda i regionen). Den totala omsättningen för de nio delbranscher som VGR summerar under beteckningen KKB ökade med 33 procent mellan 2018 och 2022, från drygt 65 miljarder kronor till 87 miljarder. Den största ökningen stod den så kallade audiovisuella sektorn för, dit dataspel räknas, som ökade med 128 procent.

De som driver dessa KKB-företag har oftast en konstnärlig eller kulturell utbildning eller bakgrund. I Västra Götaland finns många kvalificerade utbildningar inom KKB-området, på högskole-, yrkeshögskole- och folkhögskolenivå. Den så kallade KKB-treudden (figur 1) visar två saker. Dels att KKB-branscherna sysselsätter andra än de som utbildat sig inom området (för varje KKB-utbildad person inom dessa branscher, går det en icke-KKB-utbildad person. Det kan till exempel vara ett litet filmproduktionsbolag med en heltidsanställd konstnärligt utbildad regissör, en icke-konstnärligt utbildad projektledare samt en tekniker på var sin halvtid). På så sätt bidrar KKB till regionens allmänna ekonomiska utveckling. Dels genom att personer med konstnärlig bakgrund är verksamma inom andra områden än vad de utbildats till. Det kan vara en teaterregissör som arbetar med besöksnäring, en poet som undervisar blivande dataspelsutvecklare i drama eller en konstnär som arbetar med processer för återbruk av möbler och offentlig inredning. Detta är exempel på när konstnärlig kompetens kommer till nytta i andra ekonomiska och samhälleliga sammanhang. KKB:s betydelse är inte alltid uppenbar. Dess betydelse är ofta indirekt.

Till detta kommer att många KKB-företag är inbäddade i större industriella processer och produktionskedjor. Det gäller i hög grad till exempel på designområdet, men även på det audiovisuella området. Det gäller även de läderhantverkare i Ulricehamn som har sin främsta avsättning inom fordonsindustrin. Till exempel.

VGR arbetar på två sätt för att utveckla KKB. Dels genom kulturdriven lokal platsutveckling, dels genom smart specialisering. Denna dubbla strategi har VGR arbetat med under lång tid, och den har visat sig framgångsrik (se denna rapports exkurs).

	KKB-utbildade	ej KKB-utbildade	Totalt
KKB-yrken	10 200	9 900	20 100
Övriga yrken	16 500		
Totalt	26 700		

Figur 1. Den så kallade KKB-treudden beskriver relationen mellan personer utbildade respektive sysselsatta inom KKB-områdena, samt personer som inte är utbildade inom KKB, men ändå är sysselsatta där. Datakälla: Väst-databasen (SCB-MONA) för 2022.

Vad gäller platsutveckling har VGR utarbetat en metod som visat sig fungera väl. Den bygger på att man anlägger ett systemperspektiv på en plats, kartlägger och vidareutvecklar dess relationella tillgångar och skapar mötesplatser. Denna metod använder sig av vad som kallas kulturlivets (som till en icke oväsentlig del bärs upp av lokala KKB-företag) "systemövergripande" funktion. Den bidrar till sammanhållning, inkludering och utveckling. Denna rapport föreslår en fortsatt satsning på kulturdriven platsutveckling.

När det gäller VGR:s specialiseringsstrategier bygger dessa på specialiseringsprocesser som redan pågår inom näringslivet, på att dessa har hög kunskaps- och innovationshöjd, att de stöds av forskning inom akademien samt att de är inbäddade i den regionala ekonomin. VGR prioriterar specialiseringar som bidrar till omställning och hållbar utveckling.

I Västra Götalands regionala utvecklingsstrategi 2021–2030 framhålls KKB och besöksnäringen som ett styrkeområde. På KKB-området finns tre tydliga specialiseringar: *Film och tv*, *Mode och textil* samt *Dataspel*. Denna rapport föreslår att undersöka potentialen för ytterligare två: *AI, medier och demokrati* samt *Byggnadskultur och cirkulär ekonomi*. På båda dessa områden har Västra Götaland förutsättningar att bli ledande i landet och lämna väsentliga bidrag till en demokratisk utveckling liksom till en nödvändig hållbar omställning.

¹ "Uppdaterad statistik för de kulturella och kreativa branscherna", Kreativ sektor, 31 mars 2025. Tillgänglig via: [kreativsektor.se](https://www.kreativsektor.se)

² Regeringen, "Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher", Skr. 2023/24:111, s 5.

³ De kulturella och kreativa branscherna i Västra Götaland: Statistiskrapport 2024, VGR Analys 2024:54, s 3. Siffrorna är löpande priser, det vill säga ej justerade för inflation. Notera även att mode (inklusive modehandel) står för 43 av 87 miljarder, det vill säga hälften av KKB:s totala omsättning, a a, s 27. De nio delbranscher som VGR räknar till KKB är: arkitektur; audiovisuellt (bland annat film, fotografi och spelutveckling); bild och form (bland annat design); kulturarv; litteratur och press; litterärt och konstnärligt skapande; mode; reklam samt scenkonst.

1. Kulturella branschers bidrag till en hållbar omställning

De kulturella och kreativa branscherna bidrar på flera viktiga sätt till den hållbara omställningen. Dessa bidrag är ibland så självklara att vi kanske inte ens tänker på dem, ibland är de mer osynliga och inbäddade i komplexa produktions- och innovationsprocesser. Det finns skäl att både synliggöra och förstärka dessa företags bidrag. På åtminstone fem olika områden bidrar KKB till den nödvändiga hållbara omställningen: *Kommunikation; Platser attraktivitet; Systemförståelse & utforskande metodutveckling; Sociala innovationer* samt *Förändrade konsumtionsmönster*.

Kommunikation

För det första kan kulturföretagen bidra till förståelsen för varför en hållbar omställning alls är nödvändig. "Naturvetenskapliga fakta är grunden, men de räcker inte alltid för att nå ut till folk" säger projektledaren för Västerhavsveckan, den temavecka om havsmiljön som VGR sedan 2008 genomför i augusti varje år. "I vår kommunikation vänder vi oss både till hjärnan, hjärtat och magen. Där är konsten och kulturen viktig" sammanfattar hon. Västerhavsveckans besökare stimuleras följaktligen till eftertanke, nyfikenhet och vilja till lärande, delvis med hjälp av konstnärliga gestaltningar och uttryck. På liknande sätt är det på andra samhällsområden där KKB:s pedagogiska och kommunikativa potential utnyttjas.

Platser attraktivitet

I vår tids globala kunskapsekonomi konkurrerar städer och regioner om företagsetableringar och utbildad arbetskraft. Så har exempelvis Skaraborg en flerhundraårig industri-tradition, många företag i framkant vad gäller hållbar omställning men är, för att kunna växla upp utvecklingen ytterligare, i behov av nya industrietableringar. Det kan vara batterifabriker, men också annat. En viktig faktor för företag som överväger etablering är deras förmåga att attrahera kvalificerad arbetskraft. Huruvida en stad eller en plats har ett lockande och rikt kulturliv kan därför, konstaterar regionutvecklarna i Skaraborgs kommunalförbund, vara av strategisk betydelse för företags kompetensförsörjning och i förlängningen hela bygdens utveckling.

Systemförståelse & utforskande metodutveckling

I dagens ekonomi med komplexa produktionskedjor är det en utmaning att ställa om till mer hållbar tillverkning. Olika aktörer arbetar ofta med olika delar i långa tillverkningskedjor; få överblickar dem i dess helhet. Ett exempel är möbel- och inredningsbranschen. I Bengtsfors kommun finns initiativet *Open Wood*. Med stöd av bland annat VGR och med bas i hantverkets praktiska kunskap, så som det lärs ut vid Stenebyskolan och HDK /Steneby, är *Open Wood* en mötesplats vars syfte är att "underlätta omställningen till en hållbar och cirkulär möbel- och inredningsbransch i Sverige". I en bransch som har begränsade egna resurser för forskning och utveckling är verksamheten strategiskt viktig eftersom forskarna – genom hantverkarskunnande, materialkunskap, systemöverblick och utforskande metoder – kan identifiera och övervinna flaskhalsar, hinder och onödigt resurskrävande moment i möbelindustrins komplexa produktionskedjor. Praktiskt hantverkarskunnande och konstnärliga forskningsmetoder utgör följaktligen en viktig resurs för den hållbara omställningen.

Sociala innovationer

Arkitekten John Helmfridsson har stor erfarenhet av hur sociala innovationer som bygg- och bogemenskaper kan bidra till hållbart byggande och social sammanhållning. Lärdomar från Tübingen, den lilla universitetsstaden i södra Tyskland, visar till exempel hur konst och kultur har varit avgörande för att etablera sådana organisationer. Samma sak har skett i Bottnafjorden. "Det finns", konstaterar han, "fler kooperativ per person i Gerlesborg än någon annanstans i Sverige".⁴

Ett annat exempel på sociala innovationer är den inköpsförening som startades i Bottna för nu 25 år sedan. Initiativet var svar på ett akut konkret problem – en Ica-butik som lades ned – men växte till något mer än så. Inköpsföreningen har skapat sammanhållning och gemenskap. En förutsättning för föreningens tillkomst var, enligt en av dess initiativtagare, traktens rika konst- och kulturliv. Som avgörande framgångsfaktor anger hon: "Vi lever i en konstnärlig kontext." Och föreningen har genom åren tillhandahållit inte bara lokalt producerade livsmedel utan även en socialt nödvändig resurs – tillit.⁵

Dessa sociala innovationer är alla exempel på kulturdriven lokal utveckling och på vad Pier Luigi Sacco kallar kulturens "systemövergripande" funktion. Dess nytta går utöver kulturområdet.

Förändrade konsumtionsmönster

Klimatförändringarna kräver att vi förändrar vår konsumtion. Den är planetärt ohållbar. På individnivå kan kulturupplevelser, och inte minst möjligheterna till eget skapande, minska behovet av konsumtion genom att reducera den känsla av brist som konsumtionssamhället utnyttjar och bygger på. Skapande människor gör hellre själva något – sjunger, målar, slöjdar, skriver, organiserar saker tillsammans med andra – än försöker stilla sina begär eller hantera sin meningsbrist genom att köpa saker.

På organisationsnivå kan ett större fokus på återbruk, där det finns goda exempel i Västra Götaland, dämpa konsumtionstakten. Här har följaktligen KKB ett väsentligt bidrag att ge.

⁴ Föredrag av John Helmfridsson, Gerlesborgsskolan 11 april 2025. Se Catharina Göransson (red.) *Handel och händelser: Bottnafjordens inköpsförening (2020)*. Vid ett seminarium på Gerlesborgsskolan den 11 april 2025 sammanfattade hon sina lärdomar från inköpsföreningen i mer poetiska ordalag, i form av en dikt som inleds med följande rader: "Att bilda förening för bättre mat / Kan det vara något för en demokrat? / Är det männe ett måste för demokraten / Att bry sig om vad som ligger på faten?".

⁵ Ett annat exempel på samma sak ger idéhistorikern Sven-Eric Liedman. Svaret på de globala utmaningarna är i en väsentlig mening lokal utveckling, hävdar han. Sådan utveckling är beroende av engagerade medborgare och är ofta kulturdriven. Liedman exemplifierar med den lilla skånska byn Öneköp, där en lokal utvecklingsprocess inleddes med, precis som i Bottna, nedläggningen av en livsmedelsbutik. Denna togs över av lokala entreprenörer som snart även startade ett kulturhus. Se "Det är i Öneköp det börjar: ett samtal med Sven-Eric Liedman", i Olle Törnquist m.fl. (red.) *Egentligen är världen full av hopp: Trettiosex röster om det solidariska motståndet mot den globala konservativa nationalismen (2025)*.

Slutsats

- KKB i Västra Götaland besitter resurser på flera områden – kommunikation, platser attraktivitet och lokal kompetensförsörjning, systemförståelse och utforskande metodutveckling, sociala innovationer samt förändrade konsumtionsmönster – som på strategiska sätt kan bidra till en hållbar omställning.

Rekommendation

- Tillhandahåll arenor och mötesplatser där lyckade exempel på KKB:s bidrag till den hållbara omställningen presenteras, och där aktörer kan lära av varandras erfarenheter.

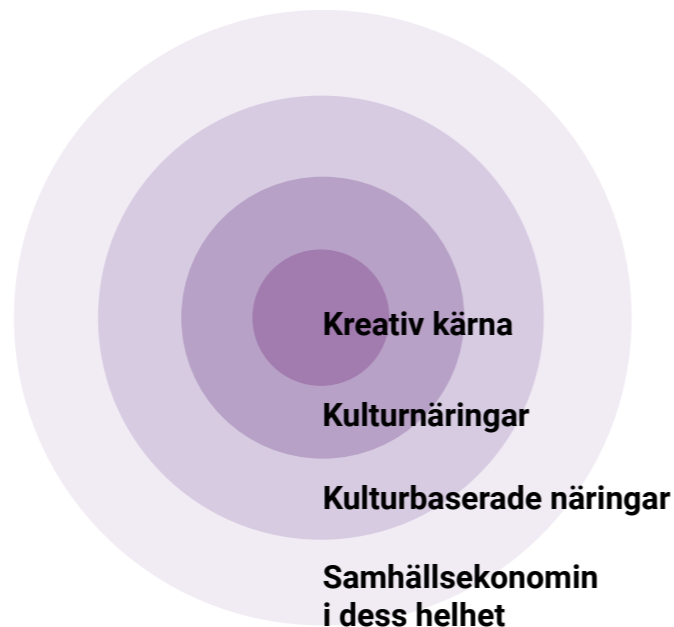
2. Entrepre- nörskap & innovation

Konstnärer är entreprenörer

Konstnärer är inte sällan entreprenörer. Även om de inte så ofta beskriver sig själva i sådana termer. Men satsningar på kulturella och kreativa branscher handlar till en väsentlig del om att komma åt den kreativitet och uppfinningsrikedom som skapande konstnärer och kulturutövare besitter. Om det lyckas, ja då kan KKB bidra till Västra Götalands innovationskraft och näringslivsutveckling. Detta kan ske antingen direkt eller indirekt. Den direkta effekten handlar om hur KKB-företag utvecklas och bidrar till samhället. Ekonomiskt kan detta illustreras med solsystemmodellen (figur 2).

Värde skapas i den inre cirkeln, den kreativa kärnan, och sprider sig därefter i de yttre. Det kan vara en författare som skriver romaner. I nästa cirkel finns ett bokförlag som publicerar och säljer boken. I ytterligare nästa cirkel återfinns vi hotell, restauranger och bussbolag som tjänar pengar på turister som reser i Jan Guillous eller Camilla Läckbergs romanhjältars spår. Eller besöksnäringen i Åmål som drar nytta av stadens litteratur- och bluesfestivaler. Logiken är den samma som för grundforskning på andra fält, som medicin eller teknik, där innovationer görs som sedan, i en del fall, kan kommersialiseras och bli till produkter eller tjänster på en marknad.

Figur 2. Solsystemmodellen är exempel på en så kallade värdekedjeanalys. I cirkelns centrum skapas värde som därefter kommersialiseras på olika sätt, direkt och indirekt, i de yttre cirkelarna. Fritt efter David Throsby (2001).

Men satsningar på kulturella och kreativa branscher handlar till en väsentlig del om att komma åt den kreativitet och uppfinningsrikedom som skapande konstnärer och kulturutövare besitter.

För att förstå hur dessa mekanismer fungerar i Västra Götaland behöver man anlägga ett systemperspektiv. Man behöver förstå vilken roll som, exempelvis, de konstnärliga utbildningarna på Göteborgs universitet, spelar för regionens hela kulturekonomi. Dessa utbildningar befinner sig i cirkelns mitt, de är statligt finansierade och inte i sig själva ekonomiskt lönsamma, men den kreativitet – eller om man så vill: de innovationer – som uppstår i cirkelns centrum får alltså ekonomiska spridningseffekter till andra delar av samhället, till andra branscher. Hur omfattande dessa spridningseffekter är kan man få en föreställning om genom den så kallade KKB-treudden (figur 1 ovan), det vill säga idag lika stor som KKB själva.

Även om de direkta spridningseffekterna från KKB är viktiga, vill vi i denna rapport hävda att de indirekta är ännu viktigare. Det kan dels handla om KKB:s effekter på en lokal plats (vilket vi återkommer till i avsnitt 4), dels om dess effekter på andra branscher och samhällsområden. En fingervisning om hur betydande dessa spridningseffekter är ges av figur 1 ovan, som visar att mer än hälften av alla de som genomgått en konstnärlig utbildning arbetar i andra branscher än KKB.

Särskilt viktigt är just att se i hur hög grad KKB är entreprenörer. I en rapport till EU-kommissionen för några år sedan framhölls just KKB:s entreprenöriella karaktär som utmärkande och värdefull. På Handelshögskolan i Stockholm har man tagit fasta på detta och arbetar systematiskt med att låta konstens kreativitet spilla över på andra områden, ekonomistudenterna har mycket att lära av konstnärerna. Folkteaterns vd Lotta Lekvall har i en aktuell studie visat att just de egenskaper som idag krävs av näringslivets ledare – att vara anpassningsbar, uthållig, flexibel och förberedd på att oväntade saker kan ske – är något som kulturlivets ledare är duktigare på än andra.

Det finns i Västra Götaland många exempel på hur de kompetenser som finns inom KKB sprider sig till andra områden. Det kan vara den ovan nämnda poet, anställd vid Högskolan i Skövde, som själv aldrig någonsin spelar

dataspel, som undervisar blivande dataspelsutvecklare i dramaturgi. En kunskap nödvändig för framgångsrik spelutveckling. Eller det kan vara den inredningsdesigner, knuten till Stenebyskolan, som genom sin branschkunskap vad gäller möbel- och inredningsdesign överblickar komplicerade produktionskedjor och kan, med sitt systemperspektiv, identifiera flaskhalsar och hinder och förbättringsmöjligheter i dessa processer. Det är en kompetens som är helt nödvändig för en hållbar omställning.

Vår slutsats blir att KKB besitter entreprenöriella förmågor som kan vara en resurs för andra samhällsområden och bidra till Västra Götalands innovationskraft och omställning.

6 Hagoort m. fl., *The entrepreneurial dimension of the cultural and creative industries* (2010). Den nederländske teatermannen och ekonomen Giep Hagoorts tankar finns tillgängliga även på svenska, se hans *Konst och entreprenörskap* (2013).

7 Se till exempel Pierre Guillet de Monthoux *Schwung: Kuratera kapitalism – konst, existens och företag efter år 2000* (2022) eller Lars Strannegård *Kunskap som känns: en lovsång till att lära sig något nytt* (2021).

8 Lotta Lekvall, *Performing Arts Leadership: Challenges for the 21st Century* (2025).

Skarpare verktyg

Men även om konstnärer och KKB-företagare kan sägas vara entreprenöriella kan de vara i behov av affärsstöd, precis som andra företagare. Erfarenhet och forskning visar dock att affärsstödjande insatser, om de ska fungera för KKB, måste anpassas till dessa branschers specifika behov, de behöver skräddarsys.

”Sverige är det enda land i Europa där kulturpolitiken inte är en del av näringspolitiken.” Orden är Jan Sandreds, ansvarig för KKB på den statliga myndigheten Vinnova, vid ett seminarium om KKB arrangerat av Konstnärsnämnden hösten 2024. Formuleringen är tillspetsad, men rymmer en sanning. Det är nog få länder i världen där frågan om relationen mellan näringspolitik och kulturpolitik varit så känslig som i Sverige. Detta gäller framför allt, nota bene, när statlig politik diskuteras. Frågan har varit mindre känslig på regional och kommunal nivå.

Ändå finns, även på regional nivå, ömsesidiga fördomar och ömsesidig okunskap mellan de båda politikområdena, fördomar som kan bli till hinder när politik för KKB ska omsättas i praktiken. Ett genomgående tema i den statliga utredningen *Kreativa Sverige!* är hur illa anpassade tradi-

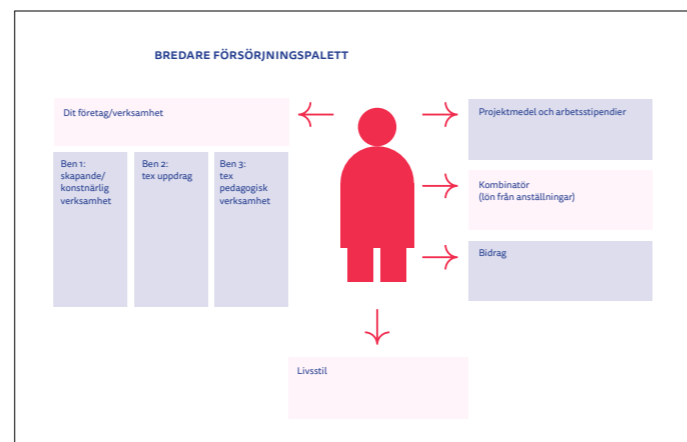
tionella näringspolitiska verktyg är för KKB. Utredarna konstaterar att: ”Affärsrådgivare behöver ökad kunskap om att företagens affärsmodeller ofta går emot traditionell företagslogik.” Analysen är den samma i OECD-rapporten *The Culture Fix* från 2022. Om affärsrådgivning och mentorskap ska fungera för KKB måste dessa insatser ”skräddarsys”:

Givet skillnaderna mellan KKB och andra sektorer av ekonomin, liksom skillnaderna mellan KKB:s olika delbranscher, är allmän och standardiserad affärsrådgivning endast av begränsad nytta.

Detta stämmer väl överens med de intervjuer vi själva genomfört i arbetet med denna rapport. Marcus Toftedahl, projektledare på den framgångsrika dataspelsinkubatorn i Skövde, beskrev deras arbete som att det till 95 procent består av samma metoder som vilken företagsinkubator som helst. Men att de resterande 5 procenten – branschkunskap och kulturell förståelse – är helt avgörande för att lyckas. Det handlar om trovärdighet och legitimitet bland deltagarna.

Magnus Fredricson, strateg för hållbar utveckling på Skaraborgs kommunalförbund, instämmer. Framgångsrika KKB-inkubatorer handlar om ”generiska processer plus branschkunskap”. Han beskriver det som att en kulturinkubators ”back office” består av komponenter som är gemensamma för alla inkubator, medan dess ”front office” behöver skräddarsys.

Ett annat exempel är affärsrådgivaren och konsthantverkaren Mia Lindgren i Åmål. Hon har gedigen erfarenhet efter att ha rådgivit och coachat mer än 300 kulturföretag. Bilden (figur 3) visar en modell hon tagit fram för att hjälpa en soloarbetande kulturföretagare få ihop sin ekonomi och sitt livspussel. Ett exempel på skräddarsydd kulturföretagsrådgivning.

Figur 3. Skräddarsydd KKB-rådgivning. Ur Mia Lindgrens och Olof Svensson Roosling bok *Självledarskap för kulturskapare: ett metodmaterial som utvecklar din skapande och konstnärliga verksamhet* (2023).

VGR har tidigare erbjudit affärsstödssystemets aktörer fortbildning kring KKB. Vår slutsats är att det är ett behov som fortfarande finns.

En annan slutsats av våra intervjuer är att i många sammanhang kan små insatser vara viktiga. Det kan handla om att ge ett startbidrag till en nyutexaminerad konsthantverkare eller att ha möjlighet att ersätta en konstnär för deltagande i en workshop. Sådana mikroinsatser kan, i vissa fall, vara avgörande för en verksamhets utveckling. Flera av våra sagespersoner har vittnat om hur byråkratiska hinder ställt sig i vägen för sådana riktade insatser. Här krävs större flexibilitet hos affärsstödssystemet om det ska kunna möta de specifika behov som finns hos KKB. Liksom kreativa lösningar och nya former av stöd som möjliggör för fler idéer att förverkligas.

En framgångsrik form av affärsstöd är företagsinkubatorer och inkubatorliknande program, vilka syftar till att hjälpa ofta nyutexaminerade studenter att starta sitt första företag. Västra Götaland har ett antal sådana. Flera av dem arbetar med KKB-företag, som start-upp programmen vid Science Park i Skövde, Brewhouse inkubator i Göteborg, inkubatorn Borås Ink och Innovatum i Trollhättan.

Det finns en intresseorganisation i Sverige för inkuba-

torer inriktade mot ”konst och kreativa näringar”, Creative. De har elva medlemsinkubatorer, spridda i hela landet, och 400 medlemsföretag anslutna. Från Västra Götaland finns endast en medlem, Brewhouse. Creative är en viktig arena för kunskaps- och erfarenhetsutbyte på området – ”ett tryggt forum att bolla erfarenheter i”, som en av medlemmarna formulerar det – och vi tror det vore värdefullt med fler medlemmar från Västra Götaland.

Det vore värdefullt med fler inkubatorliknande program i anslutning till utbildningar och miljöer som kan bedömas ha förutsättningar att utveckla KKB. Kring Stenebyskolan har det genom åren genomförts ett antal projekt och satsningar som skulle kunna vidareutvecklas och förstärkas. Samma sak skulle kunna prövas i anslutning till Gerlesborgsskolan liksom till hantverksutbildningarna vid DaCapo i Mariestad, där deras program för entreprenörskap skulle kunna stärkas. Inspiration kan hämtas från till exempel Capellagårdens inkubator på Öland. Ytterligare ett tänkbart sammanhang vore den småskaliga publicistiska miljön i och kring Lagerhuset i Göteborg (där författarna till denna rapport är verksamma).

Data om antalet anställda i olika branscher inom KKB liksom dessa branschers utveckling över tid är nödvändiga, men lika viktigt är att utforma verktyg – indikatorer – vad gäller KKB:s potential. Det vill säga: vad skulle kunna förverkligas? Vilka möjligheter missas?

En framgångsfaktor för inkubatorer är ofta ett visst mått av specialisering, det stimulerar synergier och kollegialt lärande. Men det finns kulturinkubatorer som inte specialiserar sig utan griper över hela KKB-området, som eXpression i Umeå eller STPLN:LAB i Malmö. I båda fallen arbetar man alltså framgångsrikt med KKB-företag från olika branscher.

Föreståndaren för STPLN:LAB, som erbjuder ett ettårigt program för KKB-företagare, säger att hon hellre beskriver verksamheten som "ett utvecklingsprogram än som en regelrätt inkubator". Man har skapat en miljö "där man kan flyga högt och landa mjukt". Deltagarna ska för att antas till programmet ha kommit ett stycke med sin konstnärliga eller kreativa idé, genom programmet får de "hjälp med businessen". De flesta deltagarna har en högre konstnärlig utbildning. Att de arbetar med många olika branscher inom KKB stimulerar "cross-innovation". En förutsättning för att lyckas, säger hon vidare, är att de som arbetar med programmet själva är eller varit en del av kulturlivet. Malmö stad som finansierar verksamheten "får ut mycket för lite pengar".

Möjligen skulle aktörer i Västra Götaland kunna pröva att etablera ett utvecklingsprogram för hela KKB-områ-

det. Med den bredden arbetar exempelvis affärsnätverken Creative Cluster i Borås och Kreativa Skaraborg, som arbetar i kommunalförbundet Skaraborg. Sådana utvecklingsprogram skulle kunna etableras i någon eller några av regionens större städer eller, exempelvis, på en så kulturellt dynamisk, men icke-specialiserad, plats som Uddebo.

En återkommande diskussion i dessa sammanhang är hur mycket av affärskunskap och entreprenörskap som bör inkluderas i kulturutbildningarna. Oavsett vad man anser om det kan vi konstatera att detta är en fråga som VGR inte äger, det är upp till respektive utbildning och lärosäte. Vad VGR kan göra däremot är att vara med och bidra till att stimulera befintliga eller nya miljöer och program, även om man inte kallar det inkubatorer, som kan hjälpa studenter och elever att starta sina KKB-företag.

VGR behöver alltså utveckla skarpare, mer precisa, verktyg vad gäller insatser till stöd för KKB. Men det behövs även bättre redskap för att förstå och analysera utvecklingen. Data om antalet anställda i olika branscher inom KKB liksom dessa branschers utveckling över tid är nödvändiga, men lika viktigt är att utforma verktyg – indikatorer – vad gäller KKB:s potential. Det vill säga: vad skulle kunna förverkligas? Vilka möjligheter missas?

Exempel på sådana indikatorer skulle kunna vara att jämföra antalet sysselsatta på KKB-området med antalet utexaminerade studenter och elever från de olika KKB-utbildningarna. Detta för att få svar på frågan huruvida Västra Götaland exporterar eller attraherar KKB-företagare. Målsättningen bör, naturligtvis, vara att skapa ett så KKB-företagarvänligt klimat att många vill verka i regionen. En annan indikator vore att följa upp hur stor del av VGR:s företagsfrämjande insatser som faktiskt når KKB. Utredningen *Kreativa Sverige!* konstaterade till exempel att Almi Företagspartner nyutlåning till KKB utgjorde "en betydligt lägre andel än kulturella och kreativa företagens andel av det totala antalet företag i Sverige". Att systematiskt följa upp hur sådan nyutlåning sker på regional nivå skulle ge VGR en indikation, en indikator, på hur väl affärsstödsystemet arbetar med KKB.

Slutsatser

- KKB i Västra Götaland besitter entreprenöriella förmågor som, om de tas till vara, är värdefulla för andra branscher och på andra samhällsområden. KKB kan bidra till att stärka Västra Götalands innovationskraft och omställning.

- Västra Götalands innovations- och affärsstödsystem behöver anpassas till KKB. Branschkunskap krävs och insatser behöver skräddarsys.

Rekommendationer

- Vidareutbilda affärsstödsystemets aktörer i KKB. Stimulera erfarenhetsutbyte mellan systemets aktörer.

- Möjliggör för affärsstödsystemets aktörer att arbeta med mikroinsatser (arvode till deltagande konstnärer, små start- och projektbidrag).

- Inrätta fler inkubatorer eller inkubatorliknande program inom KKB-området. Dessa kan vara specialiserade eller innefatta hela KKB-området. De bör knytas till relevanta utbildningar eller starka miljöer. Stimulera dessa att arbeta tillsammans med nätverket Creative.

- Utarbeta träffsäkra indikatorer för att kunna följa upp både KKB-områdets utveckling i Västra Götaland och resultaten av det egna affärsstödsystemets insatser.

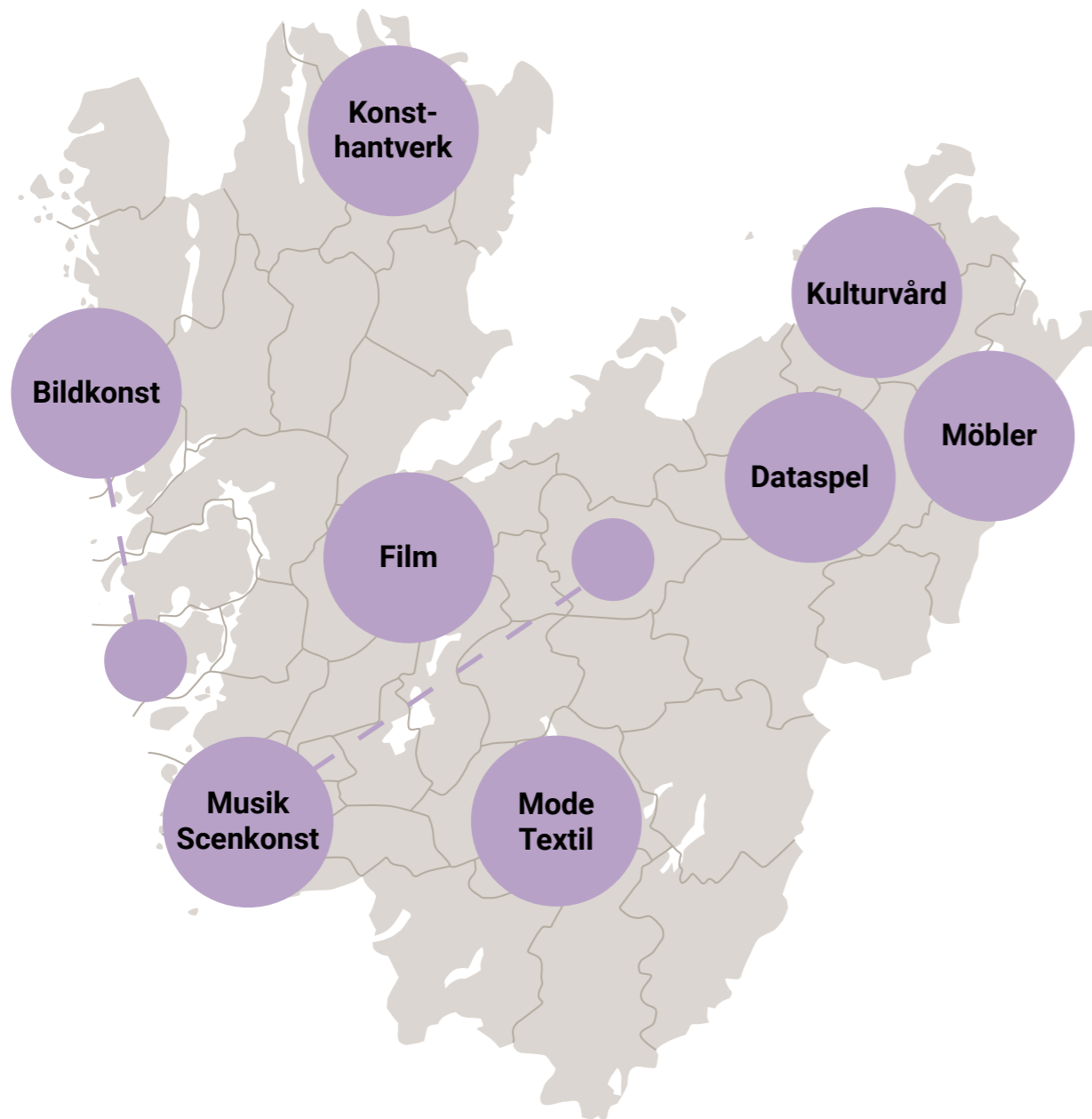
- Satsa resurser på att ta del av EU-medel för utvecklingen av KKB (New European Bauhaus, EIT Culture and Creativity, Creative Europe med mera). Enskilda aktörer på området har svårt att göra detta på egen hand.

Fånga inte dagen, konstnär Stella Palm.

3. Specialise- ring

Figur 4. Specialiserade kulturkluster i Västra Götaland. De flesta av dessa har vuxit fram över lång tid.

Om man blickar ut över Västra Götalands kulturliv ser man rätt snart att olika konstformer och kulturuttryck är ojämnt fördelade över territoriet (se figur 4). Figuren är en förenklad kartbild som inte vill ge någon representativ bild av kulturlivet i regionen, utan markera ett antal områden där vissa konst- och kulturformer, kanske i en slags kluster, nått såpass långt att de uppmärksammas också utanför Västra Götaland.

Kulturspecialiseringen har alltså sin geografi. Orsakerna till denna är sammansatta. Det finns inga enkla förklaringar. Det är sällan någon som bestämt eller planerat för att det ska vara på just detta vis. Ofta är förklaringarna historiska.

Rötterna till Borås textilkuster går flera hundra år tillbaka i tiden, liksom de gör för möbelklustret i och kring Tibro. Vill man förstå konsthantverkets starka ställning i norra Dalsland utgör grundandet av Stenebyskolan 1934 en viktig milstolpe, vilken i sin tur byggde vidare på dalsländska hantverkstraditioner från det föregående seklet. Bildkonstens betydelse i mellersta Bohuslän går inte att förstå utan Gerlesborgsskolan, grundad 1944.

Film i Västs lokalisering till Trollhättan kan i efterhand förefalla som en tillfällighet, men ändå inte helt. Man drog nytta av stadens industriella infrastruktur (tomma fabrikslokaler, tekniskt utbildad arbetskraft, hotell och

restauranger, goda kommunikationer). Kanske gäller något liknande även dataspelsklustret i Skövde, där dock högskolan spelat en viktigare roll än vad som varit fallet i Trollhättan.

Just utbildningarnas och forskningens betydelse för framväxten av dessa kulturellt specialiserade områden går nog inte att överskatta (enda undantaget utgörs av Film i Väst, där Göteborgs universitet spelat en viktigare roll än Högskolan Väst). Ur ett regionalt utvecklingsperspektiv är det viktigt att se vilken strategisk betydelse dessa utbildningsinstitutioner fortfarande har.

Men även om det inte går att på något enkelt sätt beställa fram, genom politiska beslut, kulturella utvecklings- och specialiseringsprocesser, så går det att i backspegeln rekonstruera hur sådana gått till. Det visar sig då att de involverar många olika slags aktörer – civilsamhälle, företag, offentliga organ på olika nivåer, utbildningsinstitutioner eller kanske universitet – över lång tid. Ett nyckelord i sammanhanget är samverkan. Forskarna kallar detta triple eller quadruple helix. I backspegeln går det också att se var och när i dessa processer politiska insatser varit viktiga, ja kanske avgörande. Att studera sådana processer är lärorikt och kan vara värdefullt för framtida politiska initiativ och interventioner.

I hur hög grad kan då en aktör som VGR, med offentliga medel, forma eller påverka kulturella utvecklingsprocesser? Ja, man kan inte ensam skapa dom, men man kan lägga örat mot marken och söka utvecklingsmöjligheter. VGR:s roll i denna dynamik blir då, med en formulering från en tidigare KKB-ansvarig tjänsteperson på VGR,

Ett nyckelord i sammanhanget är samverkan. Forskarna kallar detta triple eller quadruple helix. I backspegeln går det också att se var och när i dessa processer politiska insatser varit viktiga, ja kanske avgörande.

”att vattna där det redan växer”. Var finns det växtkraft? Där kan riktade insatser göra skillnad.

I antal fall har dessa kulturella utvecklingsprocesser förädlats och växlats upp genom Västra Götalands innovationssystem. VGR är den region i Sverige som satsar mest resurser på innovationer. Under många år har det byggts upp ett starkt innovationssystem med så kallade Science Parks som leder och driver innovationsprocesser, de utgör centrala noder för utveckling och vi ska i det följande se hur de möjliggör långt driven specialisering på ett antal kulturområden.

Ett ytterligare exempel på strategiskt agerande är VGR:s stöd till hantverksutbildningarna vid Dacapo i Mariestad. Genom att engagera sig i denna utbildningsinsats har VGR varit med och stärkt den praktiska kompetensen kring kulturvård i regionen och på så sätt bidragit till att göra kulturarvet till en resurs för den regionala utvecklingen. Vi ska återkomma till det.

Tre specialiserade branscher

På åtminstone tre områden ligger Västra Götaland idag i framkant vad gäller smart specialisering av KKB: *Film och tv, Mode och textil samt Dataspel.*

Film och tv

Juvelen i kronan vad gäller VGR:s arbete med KKB är utan tvekan Film i Väst. Organisationen föddes ett par år tidigare än VGR självt och kom efter regionbildningen att väsentligt bidra till den nya regionens kulturprofil. Film i Väst förändrade i grunden villkoren för och geografin kring svensk filmproduktion och är idag en viktig europeisk filmaktör. Trollywood blev tidigt ett begrepp. Den hårt prövade industristaden Trollhättan återfick framtidstro och stolthet. Film i Väst är en framgångssaga som inte behöver återberättas i denna rapport.

Om vi betraktar film- och tv-branschen i dess helhet i Västra Götaland kan vi konstatera att utvecklingen under åren 2014–2023 varit stabil. 7 procent av de anställda i branschen återfinns i Västra Götaland och 12 procent av landets arbetsställen finns här (att jämföra med Stockholm som sett en liten minskning av antalet arbetsställen till 55 procent år 2023, och Skåne som sett en liten ökning till 10 procent av landets samtliga arbetsställen samma år). Utredaren vid VGR:s analysenhet sammanfattar:

Både antalet verksamhetsställen och antalet anställda har ökat under perioden 2014–2023, men till olika grad. Antalet verksamhetsställen har ökat med 51 procent, från 855 år 2014 till 1 295 år 2023. Antalet anställda har däremot bara ökat med 12 procent, från 754 år 2014 till 842 år 2023. Denna skillnad i tillväxttakt antyder att även om fler företag startas, särskilt inom vissa delbranscher, anställer dessa företag färre personer. Det kan spegla en fragmentering av marknaden, där fler små aktörer tar plats men gör det med smalare personalstyrkor eller med frilansare...¹⁸

Tillväxt och fragmentering således. Ekonomiskt kan vi konstatera att den totala omsättningen i branschen ökade med 15 procent, från 2 miljarder 2013 till 2,3 miljarder kronor år 2022. Förädlingsvärdet växte än mer, med 45 procent, från 591 miljoner kronor till 856 miljoner kronor.

¹⁸ De kulturella och kreativa branscherna i Västra Götaland: Statistikrapport 2024, s 36.

Mode och textil

Det kluster kring mode och textil som finns i och kring Borås är unikt i Sverige. Här finns forskning och utbildning vid Textilhögskolan, ett antal ytterligare branschutbildningar, Textilmuseet, inkubatorn Borås Ink och en lång rad innovations- och affärsstödande verksamheter.¹⁹ Ett starkt fokus ligger på textil- och modebranschens omställning.

Antalet anställda inom textil- och modebranscherna har under åren 2014 till 2023 minskat något, från 856 till 822, en minskning med 4 procent. Antalet arbetsställen har minskat mer, från 591 till 458, en minskning med 23 procent. Siffrorna visar alltså en utveckling mot färre och större arbetsställen. Intressant är även att Västra Götalands andel av hela landets arbetsställen inom dessa branscher under samma period ökat från 37 procent till 41 procent. Vi ser alltså, om än blygsamt, en ökad koncentration till Västra Götaland inom landet för dessa branscher.

Ekonomiskt kan vi se en blandad utveckling under perioden. På en övergripande nivå ökade omsättningen inom mode- och textiltillverkningen (exklusive modehandeln) i Västra Götaland åren 2013 till 2022 från 2 miljarder kronor till 2,3 miljarder, med 16 procent.

Samtidigt ökade förädlingsvärdet med 27 procent, från 547 miljoner till 693 miljoner.²⁰ Lönsamheten har alltså ökat.

Det kan vara värt att påminna om att om detaljhandeln för kläder och mode räknas in, så står dessa mode- och textilbranscherna för hälften av de 87 miljarder kronor som KKB omsätter i Västra Götaland.

Trots dessa stora siffror vill vi argumentera för att textil- och modebranschens verkliga betydelse för Västra Götalands utveckling ligger i deras potential, det vill säga hur de skulle kunna utvecklas och vad de skulle kunna bidra med. De omfattande satsningar på cirkulär omställning inom textil- och modebranschen som pågår i textilklustret kring Borås och runt om i Västra Götaland, kan få avgörande konsekvenser för hur regionen, och dess omvärld, klarar omställningen till en mer hållbar utveckling. Textil- och modetillverkning är stora globala industrier, med betydande miljö- och klimatpåverkan, varför förändringar i deras produktions-, cirkulations- och konsumtionsprocesser också får stora konsekvenser.

¹⁹ Borås utgör utan tvekan Västra Götalandsregionens textilcentrum, men det är viktigt att påminna om att textilt utvecklingsarbete även sker på andra håll i regionen: I Göteborg finns en stor andel företag inom textil och mode, Tillskärarakademin och HDK Valand som utbildar inom textil konst och hantverk. RISE, som är ett nationellt forskningsinstitut bedriver omfattande textil utveckling finns i Mölndal. I Fyrbodals finns Wargön Innovation som utvecklar cirkulära affärsmodeller och Stenebyskolans hantverksutbildningar inom textil.

²⁰ A a, s 41ff.

Dataspel

Om textilklustret i Borås har flerhundraåriga rötter, kan samma sak inte sägas om dataspelsutvecklingen i Skövde. Men för drygt 20 år sedan tog Högskolan i Skövde det djärva beslutet att starta dataspelsutbildningar. Idag har högskolan, som de själva säger, "norra Europas största och Sveriges i särklass bredaste utbud av dataspelsutbildningar". Över 600 studenter läser idag dataspelsutveckling i Skövde, på både kandidat- och masternivå. Det har skapats en levande och dynamisk miljö kring dataspelsindustrin, profilerad kring "indie-spel", och man har lyckats behålla många de nystartade bolagen i staden. Detta är ett resultat av samverkan mellan olika aktörer, där exempelvis Skövde kommun framsynt tillsatt en tjänst som community organiser, i syfte att göra staden attraktiv för de små bolagen och deras anställda. Start-up-programmen vid Skövde Science Park har lotsat mer än 150 initiativ fram till nya företag.

Resultatet är imponerande. Antalet anställda inom dataspelsutveckling i Västra Götaland ökade från 150 år 2014 till 680 år 2023. 10 procent av landets alla dataspelsutvecklare arbetar idag i Västra Götaland (att jämföra med 67 procent i Stockholm och 14 procent i Skåne). Den ekonomiska omsättningen har ökat markant och låg år 2022 på mer än 3,5 miljarder kronor. Förädlingsvärdet var samma år 2 miljarder.²¹ Kurvorna pekar alltså brant uppåt och, givet logiken i den digitala ekonomin, ser ut att kunna fortsätta göra så. Även på detta område finns alltså en potential.

²¹ A a., s 33ff.

Nya specialiseringar

Finns andra områden med potential att utvecklas till specialiseringar i Västra Götaland? Kanske skulle till exempel det som kallas Creative Tech eller Cultural Tech, vilket idag utvecklas av Brewhouse Inkubator i Göteborg, i framtiden kunna räknas dit.

Ett område som kan betraktas som en specialisering är industridesign, där Västra Götaland har förhållandevis störst andel företag i Sverige, 814 stycken. Västra Götaland är en industriregion med fordonsbranschen som ett viktigt styrkeområde och här finns en stor andel industridesigner, med internationell spets. Dock saknas utbildning av fordonsdesigner i Västra Götaland, det sker främst på designutbildningen i Umeå. I en cirkulär och hållbar omställning är det centralt att designa produkter på ett hållbart sätt, vilket motiverar satsningar på industridesign i Västra Götaland.

En annan möjlighet vore att uppmärksamma förstärka den matkultur som är så stark i Skaraborg. Regionutvecklarna där föreslår en satsning på lokalt producerade ekologiska livsmedel, tillsammans med besöksnäringen och med traktens rika kulturarv som ytterligare besöksanledning. Det skulle gå att paketera skaraborgsk matkultur, kulturarv och besöksnäring till ett attraktivt erbjudande för europeiska natur- och kulturintresserade turister. Mycket har gjorts tidigare, men mer kan göras. Förutsättningarna finns, men just nu "står flera aktörer och stampar", enligt våra sagespersoner på Skaraborgs kommunalförbund. En injektion från VGR skulle kunna lyfta hela fältet.

Ytterligare en möjlighet vore att växla upp den forskning och innovation som ligger latent i det kunnande som i VGR finns om kyrkogårdar. Det är en unik kunskapsmiljö,

som idag framför allt syns i den internationella orgelfestival som varje höst genomförs av Göteborgs internationella orgelakademi, med stöd av bland annat VGR. Under 1990-talet bedrev Göteborgs universitet och Chalmers ett gemensamt tvärvetenskapligt projekt, Göteborg Organ Art Center, som bland annat resulterade i bygget av en historisk kopia av en nordtysk barockorgel i Örgryte nya kyrka. Projektet har väckt stor uppmärksamhet internationellt och lockat såväl forskare som världsledande orgelbyggare till regionen. Det är en ovanlig kombination av spjutspetsforskning och kulturarv, musik och hantverk, och ett fint exempel på hur innovationer på ett till synes smalt område – tyska barockorglar från 1600-talet – får spridningseffekter till andra branscher och kulturella produkter, det vill säga orglar, exporteras över världen.

Det finns naturligtvis fler möjligheter. I denna rapport vill vi föreslå två områden där en fördjupad specialisering skulle kunna få betydelse: *Byggnadskultur och cirkulär ekonomi* samt *AI, medier och demokrati*. Som vi skrev inledningsvis tror vi att Västra Götaland har förutsättningar att bli ledande i landet på båda dessa områden och att satsningar på dessa kan ge väsentliga bidrag till en demokratisk utveckling liksom till en nödvändig hållbar omställning.

Byggnadskultur och cirkulär ekonomi

Det finns stor kunskap i Västra Götaland kring frågor om kulturvård, stadsbyggnad, hantverk, konsthantverk, arkitektur, design och byggnadsvård. Det är kunskap, och kunskapsmiljöer, som skulle kunna samordnas under en gemensam målsättning att främja en god byggnadskultur och bidra till en hållbar omställning, till en mer cirkulär ekonomi.

Det finns en rad aktörer i Västra Götaland som skulle kunna samlas under en sådan gemensam målsättning: DaCapo och Hantverkslaboratoriet i Mariestad, Institutionen för kulturvård vid Göteborgs universitet och Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik på Chalmers. Även Stenebyskolans arbete kring inredningsdesign skulle kunna knytas till projektet, liksom relevanta aktörer från möbelklustret i Tibro. Byggnadsvård på Näås skulle kunna även de kunna utgöra en resurs. Det finns i civilsamhället i Västra Götaland ett antal föreningar som skulle kunna involveras. Liksom ett stort antal byggnadsvårds- och hantverksföretag.

Ett område under fram- och tillväxt mellan flera av ovan nämnda aktörer är hur just en kraftsamling kring cirkulära affärsmodeller skulle kunna bidra till att stärka den regionala innovationskraften. Den skulle också kunna bidra till att uppfylla flera av målsättningarna i den regionala utvecklingsstrategin genom att bygga kompetens och att knyta samman Västra Götaland. Gunnar Almevik på Institutionen för byggnadsvård vid Göteborgs universitet nämner i samtal att man vill identifiera och koppla samman aktörer från byggnadsvård med samhällsbyggnadssektorn i stort med målet att bygga kunskap för en långvarig innovationsmiljö inom området. Satsningar av det här slaget skulle kunna leda till en innovationsmiljö i Västra Götaland där företag och forskare i samverkan testar nya idéer i praktisk verklighet. Forskningen skulle berikas av praktiska erfarenheter, och näringslivet få innovationsdrivna nätverk, evidensbaserad kunskap och vetenskaplig metod.²⁴

Inom såväl möbelbranschen som byggbranschen har flera satsningar gjorts i Västra Götaland för cirkulär omställning som kan tas vidare. Byggnadsvärden har resurs-

effektivitet och bevarande som en grund i sitt arbete. En ökad samverkan mellan aktörer med ett tydligt fokus på långsiktig ekologisk arkitektur i fokus vore värt en större satsning i linje med exempelvis New European Bauhaus.

Med tanke på att bygg- och fastighetssektorn genererar 21 procent av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser är detta en satsning som har potential att bidra till en hållbar omställning. Det mest klimatsmarta huset är det som redan är byggt. Det finns goda skäl att ta vara på det.

24 Intervju med Gunnar Almevik, Göteborg, 16 januari 2025.

25 Boverket 2020.

AI, medier och demokrati

I vår snabbt föränderliga omvärld spelar manipulerade sociala medier, ogrundade konspirationsteorier och anklagelser om fake news en allt större roll. "Det behövs", står det i Västra Götalands regionala utvecklingsstrategi, "ökad kunskap om media och källkritik för att minska risken för ökad polarisering och filterbubblor".

Västra Götaland har goda förutsättningar att utveckla kunskaper och erfarenheter på detta område. I dagsläget finns samverkansplattformen Medier och demokrati vid Lindholmen Science Park. Dess mål är att "stärka mediernas innovationskraft, journalistiken, det offentliga samtalet och demokratin". Man har starka nätverk i medievärlden och goda kontakter i universitetsvärlden, och har sedan starten 2014 medvetet arbetat för att knyta samman dessa båda världar.

Att Medier och demokrati ligger i Västra Götaland och inte i Stockholm är en stor fördel, säger den programansvarige Martin Holmberg när vi intervjuar honom, "vi finns så att säga på en mer neutral plats" och slipper de "positioneringar och rivaliteter" som präglar huvudstaden med dess stora mediehus.²⁶

Vägg i vägg med Medier och demokrati på Lindholmen ligger AI Sweden, "Sveriges nationella centrum för tillämpad AI". AI Sweden har ett så kallat "partnernätverk" bestående av mer än 150 partnerorganisationer i hela Sverige, allt från små tech-start-ups till globala företag, myndigheter och universitet. De är knutna till Lindholmen Science Park.

AI Sweden och Medier och demokrati samverkar redan kring projektet *Future of Democracy* som "samlar ledare och beslutsfattare från samhällets olika sektorer för att gemensamt ta sig an frågan hur Sverige kan moderniseras med hjälp av ny teknik och samtidigt slå vakt om demokratiska värden".

Vår rekommendation är att undersöka möjligheterna att göra den samlade kunskap som finns i skärningsfältet kring AI, medier och demokrati till ytterligare en smart specialisering inom KKB-området. Någon liknande kunskapsmiljö finns ingen annanstans i landet och en satsning skulle kunna få internationell betydelse.

I en sådan smart specialisering bör ingå att samverka närmare med de småskaliga publicister – tidskrifter, bokförlag, författare, bibliotek, bokhandlare, litteraturfestivaler – som utgör en så viktig del av Västra Götalands KKB-företag. Här finns förutsättningar för ömsesidigt lärande och nya innovationer.

²⁶ Intervju Martin Holmberg, Göteborg, 16 januari 2025.

Slutsatser

- Västra Götaland har varit framgångsrikt vad gäller smart specialisering inom KKB-området. Detta gäller dataspel, mode och textil samt film och tv.
- Förutsättningar finns för specialisering på fler KKB-områden, men sådana måste vara forskningsnära och bygga på processer som redan pågår inom närings-, samhälls- och kulturliv.

Rekommendationer

- Undersök möjligheterna att göra en specialiserings-satsning på byggnadskultur och cirkulär ekonomi.
- Undersök möjligheterna att göra en fördjupad specialiserings-satsning på AI, medier och demokrati.

4.
Plats-
utveckling

År 2012 utgav den dåvarande förvaltningen vid VGR Kultur i Väst den lilla skriften *Att hitta känslan – kultur och lokal utveckling*.²⁷ Tanken var att med goda exempel – hämtade från Åmål, Vara, Hammarkullen, danska Århus och norska Vevring – visa på vilken roll kulturen kan spela för lokal utveckling. Kultur i Väst hade när skriften utkom länge arbetat med dessa frågor, bland annat med hjälp av metoden Cultural Planning, som man bidrog till att utveckla på svensk mark.

Parallellt med detta arbete pågick ett originellt projekt som skulle komma att få en stor betydelse för VGR:s framtida arbete med KKB: projektet *Faktor X*. Det var ett projekt initierat av VGR:s kultursekretariat i samarbete med dåvarande Regionutvecklingsnämnden och mynnade ut i ett sätt att analysera och stärka utvecklingsdynamiken på en lokal plats där kulturaktiviteter och kulturaktörer spelade en central roll. Projektet tog hjälp av forskare och var ambitiöst och nyskapande. Bland annat myntades begreppet "kultursystem" som blev till en stödform, unik för VGR, som använts med framgång i snart 15 år.²⁸

Arbetet med platsutveckling fortgår och vidareutvecklas i Västra Götaland. Häromåret utkom en praktisk handbok, byggd på gjorda erfarenheter, där metoden beskrivs och systematiseras.²⁹ I den metod som beskrivs spelar kulturen ingen central roll (även om Cultural Planning nämns som ett sätt att analysera en plats). Måhända har arbetet med platsutveckling i VGR löpt längs liknande spår som för

Lia Ghilardi, en av Cultural Planning-metodens pionjärer, som redan 2009 konstaterade att hon slutat tala om "kultur" för att istället tala om placemaking. För henne var det dock språkbruket snarare än själva metoden som förändrats. Fortfarande handlade det om "en metod att förstå en plats" utifrån "en djup förståelse av samspelet mellan människor, platsen, historien, landskapet, geografin och ekonomiska processer".³⁰

I den handbok i ämnet han författat definierar Björn Ohlén platsutveckling på följande sätt: "En lokalt ledd, långsiktig organisering på en avgränsad plats där civilsamhälle, näringsliv och offentliga aktörer samverkar för att lösa gemensamma behov."³¹

Det är alltså viktigt att ha klart för sig att kulturens – inklusive KKB:s – funktion vad gäller platsutveckling är en helt annan än vad gäller de specialiseringsstrategier vi diskuterat ovan. Den följer en annan utvecklingslogik.

Tre lyckade exempel på kulturdriven lokal platsutveckling i Västra Götaland kan nämnas här: Bottnafjorden, Fengersfors och Uddebo. Det är alla tre platser, små orter på landsbygden, som utvecklats med hjälp av konst, kultur och kulturföretag. Medan konstkooperativet Not Quite i Fengersfors och de många kulturaktiviteterna i Bottnafjorden vuxit fram i hägnet av starka institutioner – konstskolorna Stenebyskolan och Gerlesborgsskolan – så tycks de sprudlande aktiviteterna i Uddebo ha tillkommit utan annat institutionellt stöd än tomma och billiga lokaler.

Bottnafjorden, Fengersfors och Uddebo. Det är alla tre platser, små orter på landsbygden, som utvecklats med hjälp av konst, kultur och kulturföretag.

I samtliga av dessa tre fall utgörs motorerna av entreprenörer, konstnärer, konsthantverkare, oförtröttliga eldsjälar som – ibland med offentlig stöd, ibland utan – skapat dessa miljöer och sammanhang. De har byggt "relationella tillgångar", för att låna ett centralt begrepp från projektet *Faktor X*. Samtliga platser har genom åren haft olika former av stöd från VGR. Och alla tre platserna är vackra exempel på den kulturens "systemövergripande" funktion Pier Luigi Sacco talar om. Värde skapas av kulturella verksamheter som "spiller över" på andra samhällsområden: inköpsföreningar startas, handelsbodas räddas, cykelvägar anläggs, förskolor och äldreboenden byggs.

Värt att notera, anser en av våra uppgiftslämnare, en tjänsteperson på VGR, är att det "i spåren av de kultursystem som kulturnämnden satte igång för 15 år sedan märks en tydlig mognad idag som gör att man kan ta emot andra medel. När VGR har lyst ut andra medel under åren, om att stärka servicen på landsbygden, stärka den sociala ekonomin etc så är det påfallande många av de före detta kultursystemen som får stöd. De har arbetat fram precis den typ av samarbetsstruktur mellan det civila samhället, offentlig sektor och näringsliv som gör att de kvalificerar sig för att ta emot andra former av stöd."

Hur gör man då? På vilket sätt kan VGR stödja sådan kulturdriven platsutveckling? Resurser krävs naturligtvis. Men även kunskap om hur dessa resurser bäst används. Lokal kunskap krävs. Det finns inga genvägar. Man måste vara på plats. Man måste, som en av deltagarna i seminariet *KKB som kraft för regional utveckling* våren 2024 formulerade saken, "sitta på marken och prata med folk". Man måste begripa sig på, och om möjligt vidareutveckla, en specifik plats relationella tillgångar. Härvidlag utgör VGR:s hemsjökskonsulenter ett föredöme, med närvaro på fem platser runt om i regionen. Lokal närvaro är avgörande. Kulturförvaltningens göteborgskoncentration är ett problem.

Lokalkännedom är alltså nödvändigt – men inte tillräckligt. År 2016 införde VGR, på basis av utvärderingar gjorda av kultursystemen, ett processtöd för lokala aktörer som vill utveckla sin bygd. På regional nivå finns en annan

överblick och andra perspektiv än vad som kanske är fallet lokalt. VGR bidrar följaktligen inte bara med resurser i form av ekonomiska medel utan även med kunskap. En i sammanhanget viktig uppgift är även att lyfta fram lokala aktörers tysta kunskap, det vill säga kompetenser och kunnande man skaffat sig men inte satt ord på, en slags erfarenhetsbaserad kunskap. Genom erfarenhetsutbyte mellan lokala aktörer från olika håll kan sådan kunskap både synliggöras och spridas. Sådant erfarenhetsutbyte skulle även kunna ske interregionalt, kanske i samverkan med det regionala KKB-nätverk där VGR ingår.

En aspekt av kulturaktörers möjlighet att bidra till lokal utveckling är frågan om ändamålsenliga lokaler, rimliga hyresnivåer, fastighetsunderhåll och, kanske ytterst, makt och ägande av fastigheter. Här har VGR större resurser än aktörer på lokal nivå, såväl finansiellt som kunskapsmässigt.³²

27 *Att hitta känslan – kultur och lokal utveckling*, Kultur i Västs skriftserie nr 2, 2012.

28 För en utförligare beskrivning och analys av Faktor X-projektet, se Karlsson & Lekvall 2020. Den senaste utvärderingen av arbetet med kultursystem och platsutveckling är "Regional + lokal utveckling = sant? Utvärdering av Västra Götalandsregionens arbete med platsutveckling", Avdelning Samhällsanalys, VGR, 2023.

29 Björn Ohlén, *Hållbara platser – handbok för lokala processledare*, Förvaltningen för kulturutveckling, VGR, u.å.

30 Lia Ghilardi, intervjuad av Simon Roos & David Karlsson, Jönköping i april 2009.

31 Ohlén, *Hållbara platser*, s 6.

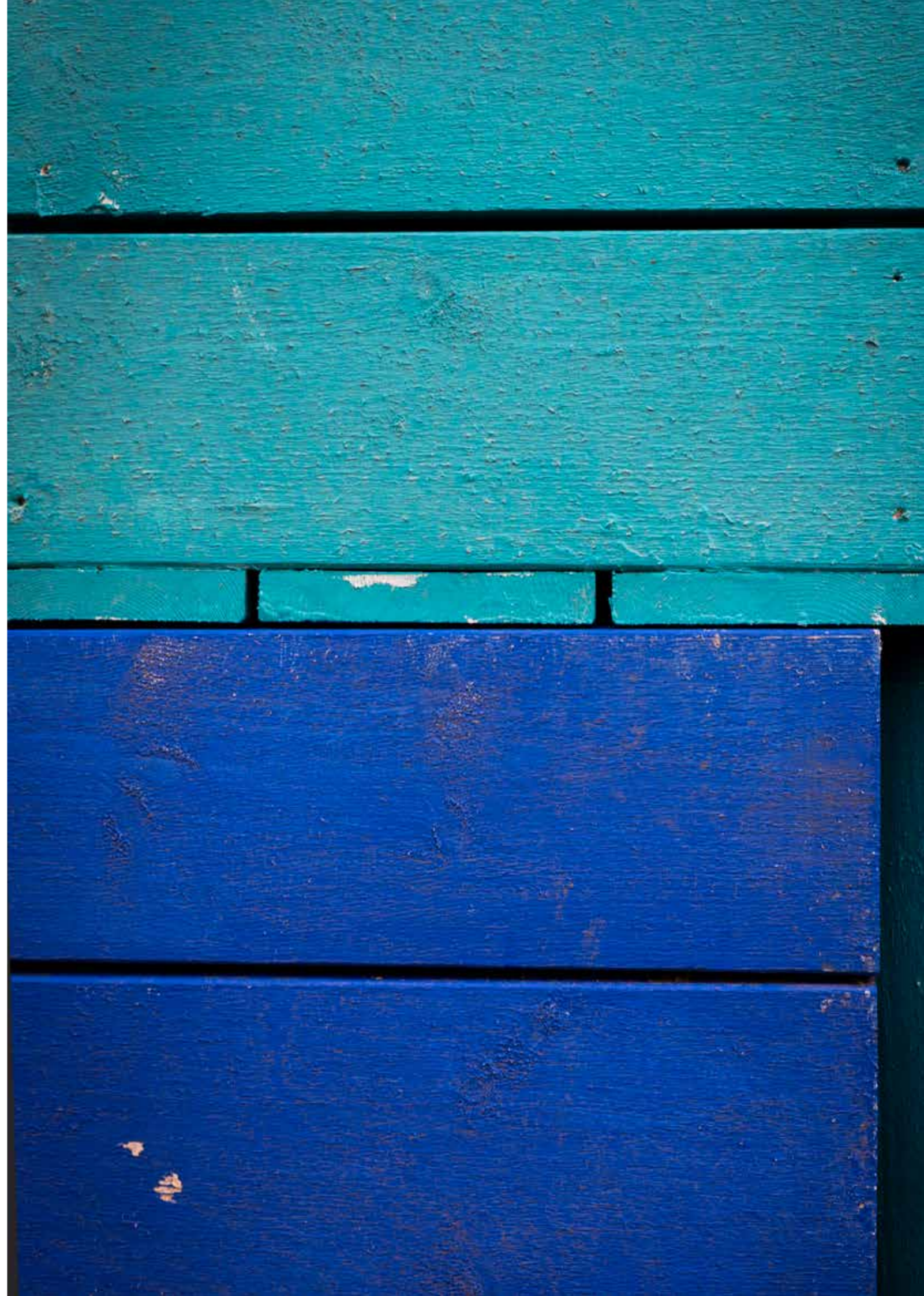
32 Se Katja Lindqvist, "Kulturens rum – ramverk, modeller och alternativ för hållbara lokalförsörjning", VGR 2024.

Slutsatser

- VGR har utvecklat, och fortsätter att utveckla, en nyskapande metod för att satsa på lokala kultursystem och platsutveckling.
- VGR behöver som organisation bli bättre på att lära av egna erfarenheter.

Rekommendationer

- Fortsätt satsa på kulturdriven lokal utveckling i form av kultursystem och platsutveckling. Systemperspektiv liksom långsiktighet bör präglade insatser som görs. Var uppmärksam på kulturens ”systemövergripande funktion” och KKB:s bidrag till denna.
- Förstärk möjligheterna för platsutvecklingsaktörer på lokal nivå att lära av varandras erfarenheter, gärna inter-regionalt.

Konstnärer behöver få vara konstnärer, så kan andra ta över de andra funktionerna som konstnärerna nu också är.

Anders Lindgren, Mötesplats Steneby

Vi jobbar nu med cirkulära modeller ur både ett konsumtions- och designperspektiv. Vi har inte tittat så mycket på produktionssidan historiskt utan det har varit mer konsumentbeteende i fokus.

**Anna Lidström,
Borås Science Park**

Det är samma logik i vår bransch som i kultursektorn, aktörer är inte konkurrenter utan samspelare. Vill du spela ett spel så vill du gärna spela mer spel.

**Marcus Toftedahl,
Science Park Skövde**

Det finns en poäng med att utveckla kunskap i en rural miljö för glesbygden ger ett annat sätt att tänka.

**Torsten Hild, Open Wood, HDK-Valand
Campus Steneby**

Det fina med KKB är att någon tagit sig tid till att formulera ett försvar för den konstnärliga praktikens värde. Det tråkiga är att det ska behövas.

Jimmy Alm, diktare och Sveriges första kommunpoet (Tranemo)

Effekten av talangutveckling: att kunna leva på sin konstnärliga verksamhet och stanna i Västra Götaland.

**Nana Sacko, Textile Movement Talent,
Lindholmen Science Park**

Kulturarv som en del av KKB är väldigt viktigt för att det händer mycket som berör många människor.

**Gunnar Almevik, Institutionen för
kulturvård, Göteborgs universitet**

Avslutning

Denna rapport har delvis uppehållit sig vid metodiska och praktiska problem kring arbetet med att stödja och utveckla KKB. Detta fokus ska inte skymma sikten för de möjligheter som ryms i dessa branschers fortsatta utveckling. OECD-rapporten *The Culture Fix* slår fast:

Det är en allmänt utbredd insikt att företag inom KKB väsentligen bidrar till regional utveckling. Dessa företag genererar i sig själva välstånd, arbetstillfällen och innovationer som stimulerar den lokala ekonomin. Men de bidrar även i bredare mening till lokala ekosystem genom deras effekter på andra sektorer av ekonomin, t ex genom att skapa efterfrågan och intäkter hos företag som levererar varor och tjänster till KKB. De skapar på så sätt arbeten även i sektorer som stödjer eller samverkar med KKB.³³

Denna insikt är kanske ändå inte så utbredd som forskarna vid OECD hävdar. Det tror i alla fall inte utredarna bakom *Kreativa Sverige!*:

För att skapa långsiktighet behöver kulturella och kreativa företag föras in på ett tydligare sätt i arbetet med regionala utvecklingsstrategier, kulturplaner, strukturfondsarbetet inklusive operativa program för tillväxt och arbetsmarknad och inte minst regionala innovationsstrategier för smart och hållbar specialisering. Kunskapen om kulturella och kreativa företags betydelse för regional utveckling är i dag inte självklar.³⁴

VGR är den region i Sverige som arbetat mest ambitiöst och målmedvetet med att utveckla en politik för KKB. Det finns mycket att lära av detta arbete. Erfarenheterna från VGR:s KKB-arbete visar att förutsättningarna för en framgångsrik politik på området finns när denna skrivs in i en övergripande politik för regional utveckling.

VGR har gjort detta genom ta till vara de resurser som ett starkt kulturliv rymmer – och alltså även de delar av detta som är organiserat i form av kulturföretag – på metodiskt två olika sätt, genom en slags dubbel rörelse. Å ena sidan har man, genom det innovationssystem man utvecklat, i inkubatorer och Science Parks, växlat upp ett antal kulturella branscher och stöttat deras specialiseringar. De kan tack vare detta hävda sig på de internationella

Å ena sidan har man, genom det innovationssystem man utvecklat, i inkubatorer och Science Parks, växlat upp ett antal kulturella branscher och stöttat deras specialiseringar. De kan tack vare detta hävda sig på de internationella marknaderna och bidrar därmed på flera sätt till regionens utveckling. Å andra sidan har man, genom ett metodiskt originellt arbete med platsutveckling, stimulerat lokal utveckling i flera dimensioner: lokalt ekonomiskt samarbete, sociala innovationer, delaktighet och demokrati.

marknaderna och bidrar därmed på flera sätt till regionens utveckling. Å andra sidan har man, genom ett metodiskt originellt arbete med platsutveckling, stimulerat lokal utveckling i flera dimensioner: lokalt ekonomiskt samarbete, sociala innovationer, delaktighet och demokrati.

I båda fallen handlar det om att kulturen – branscherna, företagen, entreprenörerna – samverkar med andra utanför själva kulturområdet. Det sker lokalt, på olika platser, liksom i innovationssystemets inkubatorer och Science Parks. Kulturföretagen agerar alltså, som det brukar heta, på tvärs, över sektors-, bransch- och förvaltningsgränser. Det är en framgångsfaktor. Och KKB är på så sätt även en integrerad del av hela den regionala utvecklingspolitiken (för ett fördjupat resonemang om detta, se denna rapportens exkurs).

Detta dubbla sätt att utveckla en politik för KKB visar att geografin, platserna, är avgörande för framgång. Många

diskussioner om KKB tenderar att bli abstrakta, lite famlande och utan tydlig riktning. Genom att föra in en geografisk dimension i dessa diskussioner blir de mer konkreta och förankrade. Det är detta geografiska perspektiv, med dess dubbla angreppssätt, som utgör VGR:s viktigaste bidrag till de nationella och internationella diskussionerna om KKB. VGR som organisation behöver emellertid bli bättre på att lära av de egna erfarenheterna, liksom att kommunicera dessa lärdomar till en nyfiken omvärld.

Även i den livsnödvändiga hållbara omställning som nu pågår i Västra Götaland har KKB en roll att spela. Vi har i denna rapport identifierat fem områden där vi tror att de kulturella och kreativa branscherna besitter resurser som är strategiskt viktiga: kommunikation, platsers attraktivitet och lokal kompetensförsörjning, systemförståelse och utforskande metodutveckling, sociala innovationer samt, slutligen, förändrade konsumtionsmönster.

Vad gäller en politik för KKB har alltså VGR varit en föregångare i landet. Ja, man kan till och med hävda att VGR varit framgångsrik i sin regionala utvecklingspolitik eftersom man tagit KKB på allvar.

³³ *The Culture Fix*, s 202.

³⁴ *SOU 2022:44*, s 188.

Slutsatser

- En politik för KKB har förutsättningar att lyckas om den bedrivs inom ramen för en övergripande politik för regional utveckling
- VGR har framför allt utvecklat KKB på två sätt: Genom smart specialisering och genom lokal platsutveckling. Dessa sätt följer separata utvecklingslogiker.
- VGR har möjlighet att lära än mer av egna erfarenheter från tidigare satsningar.
- VGR behöver bli bättre på att synliggöra KKB:s bidrag till den regionala utvecklingen.

Rekommendationer

- Hitta former för organisationen VGR att lära av sina egna erfarenheter vad gäller KKB
- Överväg att inrätta en nämnd- och förvaltningsöverskridande enhet för samordning av arbetet med KKB. Stärk de personella resurserna. KKB är viktigt för hela VGR:s utveckling.
- Överväg att ta fram en strategi för utvecklingen av KKB i Västra Götalandsregionen.

Exkurs

Regional utveckling,
metodutveckling och
lärandeprocesser

De kulturella och kreativa branscherna är såväl som fenomen som politikområde komplicerade. Inom Västra Götalandsregionen har många ägnat möda åt att utveckla, men också åt att bättre förstå dessa branscher. I denna exkurs diskuteras en del av dessa ansträngningar. Vad har vi lärt oss? Hur kan vi lära oss mer?

Västra Götalands kulturella branscher

Ända sedan Västra Götalandsregionen bildades i januari 1999 har kulturlivet i regionen spelat en viktig roll för dess utveckling.

Invånarna i Västra Götaland är kulturellt aktiva, skapande, vetgiriga och nyfikna på omvärlden. Det är egenskaper som genom århundraden bidragit till denna landsändas omvandling och utveckling. Bördiga jordar, arbetsamma människor, orädda handelsmän, driftiga fabrikörer och industrigrundare, skarpsinniga ingenjörer liksom förmåga till samarbete och lyckliga omständigheter har gjort Västra Götaland till ett välmående hörn av världen. Här ska man, enligt VGR:s egen vision, kunna leva ”det goda livet”.

Genom historien har generösa donatorer grundlagt sjukhus och skolor, högskola, bibliotek och en rad kulturinstitutioner. Efterhand har dessa institutioner övergått i offentlig drift. Dessa initiativ har förstärkt kulturens och konstens betydelse för regionens utveckling. Idag är VGR den region som bedriver den mest ambitiösa kulturpolitiken i landet. Allt detta har skett på ett visst avstånd från hovkulturen i huvudstaden. Handels- och industristaden Göteborg, strategiskt belägen vid Göta älvs utlopp i Västerviken, har haft blicken vänd utåt, ut i en större värld.

Västra Götalands kulturella utveckling har präglats av initiativkraft, öppenhet för influenser utifrån liksom ett visst mått av frihetlighet och egensinne.

Västra Götaland är dock ingen idyll. Här finns motsättningar, konflikter och orättvisor. Framtiden bär med sig stora utmaningar. Genom historien har dock många konflikter i regionen hanterats genom kompromisser, samverkan och samarbete. Det krävs det än mer av i framtiden.

Kultur är ett mångtydigt och svårdefinierat ord. Vi

människor är i grunden kulturella varelser. Alla är vi, mer eller mindre, kulturellt verksamma. Men det finns även ett professionellt kulturliv, vilket kan vara privat eller offentligt finansierat, inte sällan i någon form av kombination. Den offentligt finansierade delen av kulturlivet styrs genom kulturpolitik, på kommunal, regional eller statlig nivå. Även här ofta i olika slags kombinationer.

Den privat finansierade delen av kulturlivet agerar på marknader, köper och säljer varor och tjänster. Men även för denna privata del av det professionella kulturlivet finns, sedan snart tre decennier tillbaka, på olika platser runt om i världen, en politik. Så även i Sverige.

Vad gäller en sådan politik för kulturella och kreativa branscher (KKB) har VGR varit en föregångare i landet. Ja, man kan till och med hävda att VGR varit framgångsrik i sin regionala utvecklingspolitik eftersom man tagit KKB på allvar.

En politik för kulturella och kreativa branscher

Sverige har en stark kulturekonomi. Svenska kulturföretag skördar betydande framgångar internationellt. Men politiken på området har varit svag, splittrad och osammanhängande. Åtminstone på nationell nivå.

Sverige hade visserligen under perioden 2010–2012 en nationell handlingsplan för kulturella och kreativa näringar. Regeringen anslog 73 miljoner och tillsatte Rådet för kulturella och kreativa näringar, verksamt under samma tidsperiod. Resultatet blev dock magert. Ekonomen Ann-Sofie Köping Olsson konstaterar att idéerna bakom handlingsplanen ”inte fått något större genomslag i Sverige på nationell nivå”. Köping refererar forskarkollegor som hävdar att arbetet ”inte resulterade i någon större eller bestående förändring av vare sig kulturpolitiken eller näringspolitiken”. Satsningen ledde snarast till ”att företagsekonomiska idéer fick ett större genomslag inom kultursektorn, medan näringspolitiken påverkades i mindre utsträckning”.³⁴

När staten sjösatte sin handlingsplan arbetade VGR redan med att stimulera KKB. År 2008 antog VGR, som första region i landet, ett ”Handlingsprogram för att näringslivsutveckla kultursektorn”. Programmet bestod av fyra delar – tillämpad affärsutveckling, platsrelaterade systembyggen, mötes- och nätverksutveckling samt forskningsmiljö och ”think tank” – och var bitvis banbrytande. Vi ska återkomma till detta handlingsprogram.

KKB är som politikområde betraktat en lite udda fågel. Ursprungligen föddes det i Storbritannien i slutet av 1990-talet, och flög därifrån, åtföljd av en flock av brittiska konsulter, ut över världen. Idag har de flesta av jordens länder handlingsplaner och program för att stimulera och utveckla dessa branscher. Även Sverige har nu, återigen, en nationell ”Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher”, beslutad av regeringen i april 2024 och avsedd att gälla i tio år. Denna gång avsätts dock inga extra medel.

Intresset för en politik till stöd för KKB bör förstås som en reaktion på genomgripande ekonomiska, sociala och kulturella förändringar. De kulturella branscherna växer i betydelse, liksom det ”kulturella innehållet” (design, mode, reklam, olika former av ”storytelling”) växer i andra branscher. Kulturekonomin växer och det vi kan kalla den större ekonomin fylls alltså samtidigt med mer kulturinnehåll. Nya arbetstillfällen, ja nya yrkesgrupper, uppstår och här finns, åtminstone i en del av dessa branscher, pengar att tjäna. Tänk Spotify.

Men att exportera politiska policies – handlingsprogram och handlingsplaner – från ett land till ett annat kan vara vanskligt. Åtgärder och insatser som fungerar i ett sammanhang kan i ett annat – i en annorlunda politisk, byråkratisk och ekonomisk verklighet – visa sig verkningslösa.

På den näringspolitiska sidan har man haft svårt att hantera dessa branschers särart och specifika behov, och behandlat dem stymoderligt. På den kulturpolitiska sidan har inställningen ofta varit ambivalent, åtgärder som har vidtagits har ibland känts pliktskyldiga.

En slutsats i denna rapport är att det först är när politiken för KKB möter politiken för regional utveckling som den kan lyckas.

Vilka är de kulturella och kreativa branscherna?

Ända sedan politikområdet KKB föddes för snart 30 år sedan har diskussioner pågått om vad som egentligen bör räknas dit.³⁷

Under några år hade Sverige en officiell definition av vilka branscher som räknades in under detta ganska vittfattande paraply (en nödvändighet för att kunna sammanställa statistik för området, vilket Tillväxtverket gjorde under åren 2010–2016 i den s k Creametern). Utredningen Kreativa Sverige! föreslog 2022 en delvis annan definition. Regeringen nöjer sig i sin senaste skrivelse i frågan med följande alfabetiska uppräkningslista:

De kulturella och kreativa branscherna och företagen rymmer en rad verksamheter och företeelser, såsom arkitektur, arkiv, artisteri, bibliotek, bild, bildkonst, byggnadsvård, cirkus, dans, dataspel, festivaler, film, form och design, fotografi, författande, förlag, gallerier, grafisk form, hantverk, illustration, inredning, installationer, journalistik, kommunikation, konsthantverk, kulturarv, kulturmiljöer, kulturturism, litteratur, medier, mode, museer, musik, möbler, reklam, scenkonst, serier, skulptur, slöjd, smide, textil, upphovsrättshandling och en rad olika digitala konstnärliga uttryck och även verktyg inom kultur som AI (artificiell intelligens), AR (augmented reality) och VR (virtual reality).³⁸

Det är som synes en näst intill oförlig uppräkningslista av olika verksamheter. Ett sätt att mäta dessa branschers utveckling är att använda sig av så kallade SNI-koder, vilket till exempel VGR gör. I södra Sverige har ett antal regioner gemensamt arbetat fram en gemensam KKB-statistik, som bygger på modifierade SNI-koder.

I mars 2025 kom så den rapport regeringen beställt för att ta ett nytt tag på landets KKB-statistik. Utredarna presenterar ett i relation till den tidigare Creametern modifierat förslag som förhoppningsvis kan lägga en ny grund för detta viktiga statistikområde.³⁹

Svårigheterna att mäta KKB är hur som helst betydande. Dels är det en fråga om omfång, det vill säga vad som bör respektive inte bör räknas in under begreppet KKB. I den långa uppräkningslistan ovan saknas till exempel mathantverk (gastronomi, den ädla kokkonsten). Vad säger föreningen Falbygdens mat och kultur, som genom åren erhållit stöd för sin verksamhet av VGR:s kulturnämnd, om den saken? Dels är det en fråga om gränsdragning mellan olika verksamheter. Var, exakt, går exempelvis gränsen mellan kultur och turism i det ovan nämnda begreppet "kultur-turism"? Eller var går gränsen mellan "design" och "teknik" i Apples Iphone, presenterad för en häpen omvärld 2007? En pryl som mer än någon annan omskapat kulturlivet och dess branscher sedan dess.

Men att något är svårt att mäta betyder inte att man bör undvika att försöka. Kulturstatistiken har också under senare år begåvats med en del modeller och metoder som bättre fångar in effekterna av KKB. En är värdekedjeanalyser, som till exempel den så kallade solsystemmodellen, som mäter ekonomiska effekter av konstnärliga verk och kulturella verksamheter i andra och tredje led (figur 2).⁴⁰ En annan metod är den så kallade KKB-treudden, eller Creative trident, som är ett sätt att mäta KKB:s sysselsättningseffekter (figur 1).⁴¹

Sammanhangen är alltså komplexa. Vid analys av KKB-statistik gäller det därför att undvika förenklade och mekaniska kausalsamband av typen "A leder till B". Men det finns även en annan risk. Om förespråkare för offentliga satsningar på KKB (eller kultursatsningar i allmänhet) söker stöd i mätningar av ekonomiska effekter av kulturinvesteringar, ja då riskerar man att komma ut på hal is. Dels för att mätmetoderna och -resultaten alltså är vanskliga. Dels för att det finns andra sätt att använda skattemedel. Om argumentet är att få ut maximal ekonomisk effekt av investerade offentliga medel är det inte omöjligt att effekten blir större om investeringarna görs i batteriteknik eller Life Sciences istället för i KKB. Det finns, påminner oss Pier Luigi Sacco, inget säkrare sätt att misslyckas i argumentationen för kulturens och kulturföretagens värde än att förlita sig på så kallade impact studies.⁴² Nej, KKB:s verkliga betydelse för näringslivet och samhällsutvecklingen ligger på ett annat plan. Dess betydelse är indirekt.

Detta är ett synsätt som även VGR gjort till sitt. I VGR:s *Kulturstrategi* konstateras det att det finns en trend att "kultur ses som en resurs [...] för andra samhällssektorer" och att denna "trend ersätter tidigare tendenser att lyfta de ekonomiska effekterna av kultur och kreativa näringar, till att snarare beskriva kulturen som en kraft som kan bidra till en bredare samhällsförändring".⁴³

Styrning genom samverkan

En genomgripande men för en större allmänhet tämligen okänd samhällsreform de senaste decennierna är lands-tingens omvandlingar till regioner. Mer exakt: förflyttningen av ansvaret för regional utveckling från statlig till regional nivå. En förändring som ibland beskrivs som en övergång från en omfördelning regionalpolitik till en mer tillväxtorienterad politik för regional utveckling.⁴⁴ Först ut i denna process var VGR och Skåne.

Det är en förändring som har sin motsvarighet i många andra länder och där storstäder och regioner, snarare än nationalstater, ses som motorer för ekonomisk och samhällelig utveckling. Den Europeiska unionen kan ses både som en reaktion på och en förstärkning av denna tendens.

Gunnar Johnson och Lars Niklasson beskriver i en aktuell bok med den talande titeln *Regionerna skapar ordning* i den fragmenterade staten den regionala utvecklingspolitiken under de senaste 30 åren. En tes de driver är att regionerna, till skillnad från staten, kan styra genom samverkan. De skriver:

Samverkan är styrning från sidan, "horisontellt", mellan likar. Syftet är att uppnå organisationernas mål bättre, inte att förändra målen. Det handlar om att hitta synergier.⁴⁵

Sådan styrning genom samverkan är, hävdar författarna, både en motsats och ett komplement till mål- och resultatstyrningen och New Public Management. Samverkan "gör styrningen mer rationell och verklighetsanpassad".⁴⁶

Samverkansstyrning kännetecknas, enligt Johansson och Niklasson, här lite förenklat sammanfattat i punktform, av:

- Överlappande mål
- Samordnade insatser
- Relationsbyggande
- Systemperspektiv

En framgångsrik politik för kulturella och kreativa branscher, som med nödvändighet har en hög komplexitetsgrad, bedrivs sannolikt bäst genom samverkan, på det sätt Johansson och Niklasson beskriver denna. Många aktörer behöver fås att dra åt samma håll. Mål- och resultatstyrning av traditionellt snitt är helt enkelt ett för trubbigt redskap

för styrning av de sammansatta och dynamiska processer som präglar de kulturella och kreativa branscherna. Det är en bild som bekräftas av den statliga utredningen *Kreativa Sverige!* där utredarna beklagar sig över de svårigheter staten och dess myndigheter har att hantera detta politikområde.⁴⁷ Det finns för många "stuprör" i systemet.

Slutsatsen som ligger nära till hands är att regionerna är bättre ägnade att bedriva en politik för KKB än vad staten är (även om ramverk, viss lagstiftning, nationell statistik med mera från statligt håll är viktigt för branschernas fortsatta utveckling).

Två utvecklingslogiker

Hur kan då en region ta vara på potentialen i KKB? Christer Gustafsson, professor i kulturvård och genom åren på olika sätt engagerad i VGR:s arbete med KKB, föreslår en dubbel strategi: kulturdrivna lokala handlingsplaner i kombination med regionala specialiseringsstrategier.⁴⁸ Det är en pedagogisk tydlig formel och, kan vi konstatera, faktiskt så som VGR har arbetat med KKB. Även om det aldrig varit en uttalad strategi, så sammanfattar och förklarar denna formel vad som varit framgångsrikt i VGR:s arbete med KKB.

Det är viktigt att förstå hur dessa olika strategier utgår ifrån olika aspekter eller dimensioner av kulturlivet och KKB. Kulturdrivna lokala handlingsplaner tar fasta på vad Gustafssons kollega Pier Luigi Sacco kallat kulturens "systemövergripande" funktion, det vill säga förmågan att samla och mobilisera ett lokalsamhälle där ett rikt kulturliv kan få många positiva "indirekta effekter".⁴⁹ Kulturen och kulturföretagen har i ett sådant sammanhang en integrerande funktion, raka motsatsen till specialisering.

Specialiseringsstrategierna å sin sida syftar till att bli riktigt bra på något, även om det är smalt och just "speciellt". Målsättningen är att bli så bra på det man gör, ligga i framkant av en utveckling, att man kan hävda sig på marknaderna, även internationellt. Det är en slags spjutspetsverksamhet och syftar till att få fram konkurrenskraftiga kulturföretag. Dessa företags och branschens prestationer är naturligtvis möjliga att mäta på ett annat sätt än de ovan nämnda "indirekta effekterna".

Sätten att stimulera och stödja kulturdriven lokal utveckling respektive smart specialisering är så olika att vi kan tala

om två skilda utvecklingslogiker. VGR har alltså varit framgångsrik vad gäller båda. Låt oss i punktform sammanfatta vad som kännetecknar en framgångsrik regional specialisering inom KKB-området:

- Specialisering
- Innovation
- Forskningsnära
- Internationella nätverk
- Global marknad

På motsvarande sätt kan kulturdriven platsutveckling beskrivas i följande punkter:

- Lokal förankring
- Bred samverkan
- Kulturen har en "systemövergripande" funktion
- Kulturen får indirekta samhälleliga effekter
- Syftar till förändring

Systemperspektiv och lärande organisationer

Ett nyckelord i Gunnar Johnssons och Lars Niklassons analys av den regionala utvecklingspolitiken är, som vi sett, "systemperspektiv". OECD konstaterar i en viktig rapport om KKB från 2022 att om man vill stödja entreprenörskap och affärsutveckling inom området krävs just ett ekosystemperspektiv på KKB. Insatserna som görs bör vara såväl direkta som indirekta.⁵⁰

Det gör att VGR har – eller bör ha – ett perspektiv på KKB:s utveckling som inte alltid finns på kommunal eller ens delregional nivå. Och det är ett perspektiv som knappast kan avkrävas de enskilda kulturaktörerna eller entreprenörerna. Ett sätt för VGR att skärpa sin strategiska blick på KKB kan vara att formulera en regelrätt strategi för området, så som man gjorde redan första gången 2008, och som många andra regioner gjort sedan dess.

I en utvärdering gjord 2023 av VGR:s arbete med platsutveckling rekommenderar utredaren VGR att

”utveckla en systematik kring löpande uppföljning och lärande”. Vidare sägs att det: ”Inför nya satsningar bör kartläggas vilken typ av befintlig statistik/nyckeltal som kan användas för att följa samhällsutvecklingen på platserna och för att identifiera platser med utvecklingspotential”.⁵¹

Denna utvärdering gäller endast arbetet med platsutveckling, inte hela KKB-området. Men vi tror att rekommendationen är relevant även för detta större område. VGR:s politik för KKB har periodvis präglats av enskilda tjänstepersoners engagemang, kompetens och intresse. Ibland har det blivit insatser av ad-hoc-karaktär, mer än av långsiktigt syftande satsningar.

När VGR år 2008 antog sin strategi för KKB, som alltså var landets första, lades stor tonvikt just vid lärandet. KKB är, vilket betonats flera gånger i denna rapport, ett komplext område där det inte finns några enkla manualer att följa. För att åstadkomma resultat krävs såväl fantasi som analytiskt skarpsinne. Strategin från 2008 föreslog därför inrättandet av en ”Forskningsmiljö och ”Think Thank” i syfte att ”att etablera en arena som följer och analyserar näringslivsutvecklingen av kultursektorn och ger underlag för framtida, långsiktiga satsningar.” Vad man ville få till stånd var:

... en arena för kunskapsbildning och idéutveckling där aktörer med olika kompetenser strålar samman. Aktörerna skall komma från akademien, kulturlivet och näringslivet regionalt, nationellt och internationellt och ha förutsättningar för att bidra till en regionalt orienterad utveckling med avstamp i kulturkompetens i bred bemärkelse.⁵²

Någon sådan arena inrättades aldrig. Däremot genomfördes några år senare, 2013–2016, ett ambitiöst forskningsprojekt, *Kreativa kraftfält*, lett av de i denna rapport redan nämnda Christer Gustafsson och Pier Luigi Sacco, tillsammans med italienska kollegor. Ett syfte med projektet var att ”tydliggöra vad som kan kallas för regionala system” samt att se vilken betydelse kulturen har ”som länk mellan olika lokala aktörer”.⁵³ I flera kommunalförbund i VGR – Skaraborg, Fyrbodal och Göteborgsregionen (förutom Göteborgs stad) – gjordes omfattande datainsamlingar som sedan med hjälp av vad projektets ledande matematiker Massimo Buscema kallar ”undersökande AI”⁵⁴ producerade kartbilder och grafer av utvecklingsdynamiken i det undersökta områdena.

Ett annat syfte med projektet var att ge beslutsfattare underlag för strategiska beslut. Genom datasimuleringar med det insamlade materialet kunde olika utvecklings-scenarier prövas, så att säga i laboratoriemiljö. De strate-

giska besluten om regional utveckling skulle bli, sådes det, evidensbaserade. Denna möjlighet kom aldrig att utnyttjas. En annan svaghet var att eftersom Göteborgs stad och Boråsregionen inte deltog i projektet, kunde VGR aldrig få någon samlad bild av utvecklingsdynamiken i regionen som helhet.

Många uppfattade nog resultaten från studierna som svårtolkade. Men *Kreativa kraftfält* ledde till ett antal arbetsseminarier, föreläsningar och diskussioner runt om i Västra Götaland som handlade om kulturens betydelse för regional utveckling. Det blev en övning i systemtänkande.

Det finns ytterligare en omständighet värd att nämna i detta sammanhang. I VGR finns flera lite ovanliga organisationer som alla arbetat just i skärningsfältet mellan kultur och företagande. Nämnas kan Kulturakademien, Nätverkstan, GAC (Göteborg Artist Center) och Tillt. Kulturakademien (tidigare Trappan) har sedan starten 2004 erbjudit kompetensutveckling – kurser, seminarier och föreläsningar – för yrkesverksamma inom scenkonst, musik, audiovisuella medier samt bild och form. Nätverkstan (där författarna till denna rapport är verksamma) har i 25 år genom böcker, kurser och utbildningar, seminarier och konferenser spridit kunskap om kulturföretagandets villkor. GAC bildades 1995 och fungerar rådgivande, kompetensutvecklande och som administrativ resurs och en projekt- och organisationsutvecklande kraft inom det fria kulturlivet. Tillt, som inte längre är verksamt, växte fram ur Skådebanan och bedrev bland mycket annat ett antal metodiskt nyskapande projekt där konstnärligt kunnande tillfördes olika företag och organisationer.

Alla fyra organisationerna har eller har haft olika former av stöd och uppdrag från VGR. Gemensamt för alla är att de vuxit fram ur kulturlivet och burit med sig en förståelse av dess specifika behov. Vi tror att dessa organisationer bidragit både till kunskapsutveckling och gynnsamma förutsättningar för KKB i VGR. Vi tror även att de utgör resurser för fortsatt gemensamt lärande kring KKB.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att parallellt med konkreta och praktiska insatser kring utvecklingen av KKB har det i VGR också arbetats med metodutveckling och läroprocesser. Det löper en linje från det tidiga forskningsprojektet *Faktor X*, som analyserade kulturens roll på en plats ur ett systemperspektiv, till forskningsprojektet *Kreativa kraftfält*, som ville anlägga ett systemperspektiv på kulturens betydelse och roll för hela regionens utveckling. Det löper en annan linje, närbesläktad, från de tidiga arbetet med Cultural Planning, som ville ta vara på kulturlivet som en resurs för hela samhällets utveckling, till dagens arbete med platsutveckling.

Vår bild är emellertid att utvecklingen av KKB i Västra Götaland skulle vinna på om VGR idag lade lite större tonvikt på just att lära. Av andra, men också av egna erfarenheter. Här finns inspiration att hämta från VGR:s första KKB-strategi. Mycket har skett inom KKB-området i Västra Götaland. Det finns följaktligen mycket att lära av. Sådana läroprocesser är viktiga också av det skälet att VGR av många anses vara en ”föregångare” vad gäller arbetet med KKB. Det finns många som vill ta del av lärdomarna.

Som det heter i den Regionala utvecklingsstrategin: ”Kunskap, uppföljning och utvärdering skapar ett underlag för ett gemensamt lärande och behovsmotiverade prioriteringar i arbetet framåt.”⁵⁵

35 Köping Olsson 2022, s 26f.

36 Annika Ottosson & Åke Lindén, ”Handlingsprogram för att näringslivsutveckla kultursektorn”, VGR 2008-11-17.

37 För en historisk genomgång av dessa kategoriseringsförsök, i Sverige och internationellt, se Karlsson & Lekvall *Kulturella och kreativa näringar – vad är det?*, Nätverkstan 2020, s 71ff.

38 Regeringens skrivelse 2023/24:111, ”Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher”, s 4.

39 ”Uppdaterad statistik för de kulturella och kreativa branscherna”, Kreativ sektor, 31 mars 2025. Tillgänglig via: kreativsektor.se.

40 Se till exempel *Culture fix*, OECD 2022, s 149. Modellen som kommer från den australiske ekonomen David Throsby introducerades i den svenska diskussionen i Karlsson 2010 s 101f.

41 *Culture fix*, s 28; Karlsson & Lekvall 2020, s 95.

42 Pier Luigi Sacco, presentation på seminariet ”Interwoven Worlds – Culture, Creativity, and Innovation”, Uppsala, 24 oktober 2024.

43 ”Västra Götalands kulturstrategi och kulturplan 2024–2027”, s 12.

44 Se till exempel Hans Abrahamsson, *Vår tids stora omdaning: Om konsten att värna demokrati och social hållbarhet*, Korpen 2019, s 46, 59, 67, 74, 97f.

45 Gunnar Johnson & Lars Niklasson *Regionerna skapar ordning i den fragmenterade staten: Den regionala utvecklingspolitiken under 30 år*, Daidalos 2024, s 43.

46 A a. s 48.

47 SOU 2022:44. Läsaren av betänkandet får många exempel på statens svårigheter med KKB. Betydligt färre exempel ges på regionernas på flera håll framgångsrika arbete med KKB.

48 Christer Gustafsson, ”Cultural eco-system”, presentation på seminariet ”Interwoven Worlds”, Uppsala, 24 oktober 2024.

49 Pier Luigi Sacco, *Kultur 3.0: konst, delaktighet, utveckling*, Nätverkstan 2013.

50 *The Culture Fix : Creative people, places and Industries*, OECD Paris 2022, s 173.

51 ”Regional + lokal utveckling = sant? Utvärdering av Västra Götalandsregionens arbete med platsutveckling”, Avdelning Samhällsanalys, VGR 2023, s 6.

52 Lindén & Ottosson, s 16.

53 Christer Gustafsson, ”Vägvisning till Kreativa kraftfält – ett forskningsprojekt”, Koncernavdelning kultur, VGR, 2016, s. 6.

54 Massimo Buscema, presentation på seminariet ”Interwoven Worlds”, Uppsala, 24 oktober 2024.

55 ”Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021–2030”, VGR 2021, s 24.

Referenser

Litteratur

Abrahamsson, Hans. *Vår tids stora omdaning: Om konsten att värna demokrati och social hållbarhet* (2019).

Guillet de Monthoux, Pierre Schwung. *Kuratera kapitalism: Konst, existens och företag efter år 2000* (2022)

Göransson, Catharina (red.). *Handel och händelser: Bottnafjordens inköpsförening* (2020)

Hagoort, Gieep m. fl. *The entrepreneurial dimension of the cultural and creative industries* (2010).

Hagoort, Gieep. *Konst och entreprenörskap* (2013).

Johnson, Gunnar Johnson & Niklasson, Lars. *Regionerna skapar ordning i den fragmenterade staten: Den regionala utvecklingspolitiken under 30 år* (2024).

Karlsson, David. *En kulturutredning – om pengar, konst och politik* (2010).

Karlsson, David & Lekvall, Lotta. *Kulturella och kreativa näringar – vad är det?* (2020).

Kreativ sektor. *Uppdaterad statistik för de kulturella och kreativa branscherna* (2025). Tillgänglig via: kreativsektor.se.

Köping Olsson, Ann-Sofie. *Den skapande kärnan i kulturella och kreativa näringar: passionen, pengarna och försörjningspaletten – kulturinkubatorernas roll inom den kulturella och kreativa sektorn* (2022).

Lekvall, Lotta. *Performing Arts Leadership: Challenges for the 21st Century* (2025).

Liedman, Sven-Eric. ”Det är i Önnköping det börjar: ett samtal med Sven-Eric Liedman”, i Olle Törnquist m.fl. (red.) *Egentligen är världen full av hopp: Trettiosex röster om det solidariska motståndet mot den globala konservativa nationalismen* (2025).

Lindqvist, Katja. ”Kulturens rum – ramverk, modeller och alternativ för hållbara lokalförsörjning”, VGR (2024).

OECD. *The Culture Fix : Creative people, places and Industries*, OECD Paris (2022).

Regeringen. ”Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher”, Skr. 2023/24:111.

Sacco, Pier Luigi. *Kultur 3.0: konst, delaktighet, utveckling* (2013).

SOU 2022:44. *Kreativa Sverige!*

Strannegård, Lars. *Kunskap som känns: en lovsång till att lära sig något nytt* (2021).

Västra Götalandsregionen. *Handlingsprogram för att näringslivsutveckla kultursektorn*, Annika Ottosson & Åke Lindén (2008).

Västra Götalandsregionen. *Att hitta känslan – kultur och lokal utveckling*, Kultur i Väst (2012).

Västra Götalandsregionen. *Vägvisning till Kreativa kraftfält – ett forskningsprojekt*, Christer Gustafsson, Koncernavdelning kultur (2016).

Västra Götalandsregionen. *Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021–2030* (2021).

Västra Götalandsregionen. *Hållbara platser – handbok för lokala processledare*, Björn Ohlén, Förvaltningen för kulturu- tveckling (u å).

Västra Götalandsregionen. *Regional + lokal utveckling = sant? Utvärdering av Västra Götalandsregionens arbete med platsutveckling*, Avdelning Samhällsanalys, VGR (2023).

Västra Götalandsregionen. *Västra Götalands kulturstrategi och kulturplan 2024–2027* (2024).

Västra Götalandsregionen. *De kulturella och kreativa branscherna i Västra Götaland: Statistikrapport 2024*, VGR Analys 2024:54.

Övriga källor

Boverket.se.

Buscema, Massimo, presentation på seminariet ”Interwoven Worlds”, Uppsala universitet, 24 oktober 2024.

Christer Gustafsson, ”Cultural eco-system”, presentation på seminariet ”Interwoven Worlds”, Uppsala universitet, 24 oktober 2024.

Göransson, Catharina, ”Bottnafjordens inköpsförening”, föredrag vid Gerlesborgskollegiets seminarium ”Civilsamhälle, lokal demokrati, politisk demokrati – hur stärker de varandra?”, 11 april 2025.

Helmfridsson, John, ”Hållbarhet och medborgerliga initiativ”, föredrag vid Gerlesborgskollegiets seminarium ”Civilsamhälle, lokal demokrati, politisk demokrati – hur stärker de varandra?”, 11 april 2025.

Kapla, Marit, *E45 – ett vandringsdrama* (2024). Opublicerad.

Konstnärsnämnden. ”Perspektiv på stärkta villkor för konstnärer inom KKB”, seminarium den 4 november 2024. Tillgängligt via: youtube.com.

Sacco, Pier Luigi, presentation på seminariet ”Interwoven Worlds – Culture, Creativity, and Innovation”, Uppsala universitet, 24 oktober 2024.

Intervjuer

Följande personer har under perioden oktober 2024 till april 2025 intervjuats för denna rapport. Intervjuerna har varierat mellan studiebesök och längre strukturerade formella intervjuer till kortare informationsinhämtande samtal.

Jimmy Alm, diktare och Sveriges första kommunpoet.

Johan Almer, Avdelningen för spelutveckling, Högskolan i Skövde

Gunnar Almevik, professor institutionen för kulturvård, Göteborgs universitet

Pia Andersson, Näringslivsutvecklare, Creative Cluster, Borås

Karin Brygger, Avdelningen för spelutveckling, Högskolan i Skövde

Hans Davidsson, orgelforskare, professor emeritus

Jenny Ekman, vd, Sajakla, Tibro

Victor Estby, verksamhetsledare Bokdagar i Dalsland, Åmål

Gunilla Fransson Bangura, projektledare Västerhavsveckan

Magnus Fredricson, strateg för hållbar samhällsutveckling, Skaraborgs kommunalförbund

Torsten Hild, inredningsarkitekt och professor i möbeldesign vid Göteborgs universitet

Martin Holmberg, programansvarig medier och demokrati, Lindholmen Science Park, Göteborg

Martin Högenberg, Visual Arena, Lindholmen Science Park, Göteborg

Sofia Jessen, kulturstrateg, Skaraborgs kommunalförbund

Kristoffer Jonsson, inredningsarkitekt och designer, Sibab Interior AB, Hjo

Lars Kristensen, Avdelningen för spelutveckling, Högskolan i Skövde

Anna Lidström, Science Park Borås

Sanna Lilie, verksamhetschef, STPLN, Malmö

Anders Lindgren, verksamhetsledare Mötesplats Steneby,
Dals Långed

Mia Lindgren, Brighter business, Åmål

Anna Lyrevik, kulturchef Region Skåne

Ingrid Nyman, näringslivsutvecklare, Creative Cluster,
Borås

Thomas Nyström, industridesigner, forskare, RISE,
Göteborg

Charlotte Odbjer, verksamhetschef Brewhouse inkuba-
tor, Göteborg

Nana Sacko, projektledare Textile Movement Talent,
Lindholmen Science Park, Göteborg

Jenny Tingvall Kornmacher, utvecklare kulturella och
kreativa branscher, Region Skåne, Malmö

Marcus Toftedahl, affärscoach och projektledare Level
Up, Science Park Skövde

Anna Wennblad, Xperience Next, Lindholmen Science
Park, Göteborg

Ulf Wilhelmsson, Avdelningen för spelutveckling, Hög-
skolan i Skövde

Sara Vogel-Rödin, f d kulturchef Åmål mm

Adrian Zethraeus, Science Park Borås

Johan Öberg, Gerlesborgskollegiet mm

*Platsens betydelse. De kulturella och kreativa branschernas roll
för regional utveckling i Västra Götaland. Nätverkstan 2025
för Västra Götalandsregionen.*